

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Vývoj sociálně nežádoucích jevů v AČR
v závislosti na výši finančních prostředků
na jejich prevenci.

Vypracoval: Roman Pölderl
Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Procházka, Ph.D.

České Budějovice 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma Vývoj sociálně nežádoucích jevů v AČR v závislosti na výši finančních prostředků na jejich prevenci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích .....(datum).....

podpis

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucímu této bakalářské práce Mgr. Miroslavu Procházkovi, Ph.D. za zájem, připomínky a čas, který věnoval mé práci. Díky jeho vedení jsem získal ucelený náhled na problematiku. Můj dík patří také preventistovi útvaru Vojenské policie za pomoc při sestavování dotazníkového šetření.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá vymezením pojmů a forem rizikového chování, příčinami jejich vzniku a preventivními programy pro minimalizaci rizikového chování, které jsou zahrnuty do primární prevence. Teoretická část je věnována porovnání různých náhledů na pojmy a témata rizikového chování, vymezíme jednotlivé formy rizikového chování a taktéž utřídíme příčiny vzniku rizikového chování. V poslední řadě shrneme možnosti preventivních programů. V praktické části je uvedena alokace finančních prostředků z rozpočtu Ministerstva obrany a dále vlastní výzkum zaměřený na zjištění názorů respondentů na preventivní programy prováděné u jejich útvaru.

Abstract

This bachelor thesis deals with the definition and forms of risky behaviour, causes and prevention programmes to minimize risky behaviour, which are included in primary prevention. The theoretical part is devoted to comparing different views on concepts and themes of risky behaviour, we define the various forms of risky behaviour and we also sort the causes of risky behaviour. Finally, we summarize the possibilities of prevention programmes. The practical part includes the allocation of funds from the Ministry of Defence as well as the own research aimed at identifying the views of respondents on preventive programmes carried out by the unit.

Obsah

Prohlášení.....	2
Poděkování.....	3
Anotace	4
Abstract.....	4
Úvod.....	6
1 Teoretická část.....	7
1.1 Sociální patologie, deviace, sociálně nežádoucí jevy, anomie.....	7
1.2 Vymezení jednotlivých forem rizikového chování v AČR.....	9
1.3 Příčiny vzniku rizikového chování.....	15
1.4 Preventivní programy.....	19
1.5 Normy a nařízení pro preventivní programy v AČR	25
2 Praktická část.....	28
2.1 Cíle a zaměření praktické části	28
2.2 I etapa	28
2.3 II etapa.....	32
Závěr	56
Bibliografie:	58
Přílohy:.....	60

Úvod

Záměr pro napsání této práce je shrnout dosavadní známé pohledy a názory na problematiku rizikového chování jak u celé společnosti, tak následně i u Ministerstva obrany a obohatit je o nové informace z článků různých časopisů a webových stránek. Výstupem bude zpětná odezva preventistům útvaru Vojenské policie, kteří vyhodnotí preventivní programy připravované pro zaměstnance útvaru.

Cílem teoretické části je porovnání různých náhledů na vymezení pojmů a témat rizikového chování, vymezíme jednotlivé formy rizikového chování a taktéž utřídíme příčiny vzniku rizikového chování. V poslední řadě shrneme trendy a možnosti preventivních programů.

Cíle praktické části rozdělíme do dvou etap, přičemž v první etapě shrneme, jaké finanční prostředky MO vynakládá na boj s rizikovým chováním svých zaměstnanců a jak jsou tyto prostředky rozvrženy podle konkrétních témat. Ve druhé etapě prezentujeme vlastní výzkum. V dotazníkovém šetření byli respondenti dotázáni na hodnocení struktury, prezentace či realizace preventivních programů. Dále účastníci ankety hodnotili, zda jim preventivní programy pomáhají vypořádat se s náročností profese vojáka.

Práce bude zaměřena na zjištění aktuálního vnímání preventivních programů samotnými aktéry, pro které jsou programy připravovány. Téma jsem si zvolil, protože mě tato problematika zaujala během studia a jsem zaměstnancem testovaného útvaru a chci porovnat svůj náhled na prevenci s názory svých testovaných kolegů. Dále bych chtěl přispět k potlačení rizikového chování ve svém okolí, např. zkvalitněním či správnou volbou témat preventivních programů.

V práci se budeme zabírat výrazy jako sociální patologie, deviace, sociálně nežádoucí jevy, anomie, dále vymezíme jednotlivé formy rizikového chování, shrneme možné příčiny vzniku rizikového chování a v neposlední řadě se budeme zabývat preventivními programy. Uvedeme základní normy a nařízení, která jsou v resortu Ministerstva obrany aplikována. Použita bude dostupná odborná literatura doplněná o články z časopisů a webových stránek.

1 Teoretická část

1.1 Sociální patologie, deviace, sociálně nežádoucí jevy, anomie

Klíčová slova: norma, normalita, sociální kontrola, deviantní chování, deviace

Na úvod této práce se pokusíme nastínit, jakým způsobem společnost určuje hranici normality a deviantního chování a čím jsou lidé motivováni k dodržování norem či naopak jejich úmyslnému porušování. V našich podmínkách se můžeme setkat s užíváním termínů sociální patologie, deviace a sociálně nežádoucí jevy používané v resortu Ministerstva obrany (dále jen MO).

Buriánek (1996) poukazuje na společenské zvyklosti a normy, které se v toku dějin vyvíjí a mění. Společnost si sama určuje, co je normální či naopak deviantní. Osoby s deviantním chováním se, dle autora, vyčleňují na okraj společnosti. Společnost si hranici mezi normalitou a deviací vymaňuje formou zákazů nebo příkazů a snaží se ochránit své členy. Autor přikládá sociální kontrole významnou roli.

Fischer, Škoda (2009) pak popisují pojem konformita, jako přizpůsobivost psaným i nepsaným pravidlům a normám.

Podle Giddense (2013) se definice toho, co je a není deviantní chování, liší v čase a místě. *„Pojem deviace je širší než pojem trestná činnost, který je omezen pouze na porušení zákona. „Normální“ chování v jednom období či kultuře může být v jiném období nebo kultuře označeno za „deviantní““.* (Giddens 2013, s. 857)

Navíc Buriánek (1996) rozlišuje pojmy deviace (odchylka od normy) a sociální patologie. *„Jako patologické označuje jevy škodlivé, přímo ohrožující společnost, stabilitu jejího uspořádání nebo její jednotlivé složky – občany.“* (Buriánek 1996, s. 120). Část sociálně patologických jevů Buriánek vidí zakotvené v právním řádu, kdy překročení norem podléhá trestnímu postihu (majetková, hospodářská nebo násilná trestná činnost, morální a sexuální delikty). Některé pak dále řadí na hranici zákona, např. přechovávání drog nebo zákonná regulace prostituce.

Deviantní chování pak autor vysvětluje dvěma možnými způsoby:

1. porušení nebo podstatná odchylka od významné normy, od souboru požadavků stanovených skupinou nebo společností
2. alternativa k jednání všeobecně akceptovanému (konformnímu)

Dále se autor zabývá pojmem anomie, který podle něj označuje „*stav společnosti, kdy přestávají platit zákony či pravidla chování dosud považovaná za samozřejmá. V sociologii ho použil francouzský sociolog Émile Durkheim pro označení krize hodnotového a normativního systému jednak ve smyslu absence soudržnosti a solidarity, jednak jako důsledku společenského otřesu či změny.*“ (Buriánek 1996, s. 120)

Fischer, Škoda (2009) uvádí, že sociální patologické chování je důsledkem biopsychosociálních faktorů, které působí ve vzájemné interakci a v příslušném čase. Příčiny vzniku SNJ vidí ve více faktorech.

Tři základní příčiny vzniku sociální deviace a patologie podle Fischera, Škody (2009):

1. teorie, jež předpokládá existenci určitých typů lidí (kinds of people theory), kteří mají tendenci volit chování mimo společenské normy.

2. teorie situační – předpokládá, že určité sociální situace navozují možnost vzniku a rozvoje sociální deviace. Takového chování se může v podstatě dopustit kdokoliv.

3. teorie konjunktivní – jedná se o kombinaci obou předchozích přístupů. Výhodiskem této teorie je, že v určitých situacích se určitý typ lidí bude chovat určitým způsobem.

V resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) se setkáváme s termínem sociálně patologické jevy (např. v § 16, 29 a 30 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání).

Hrbata (2012) uvádí, že v resortu Ministerstva obrany je zavedený název sociálně nežádoucí jevy (dále jen SNJ) od roku 2005, kdy se armáda stala plně profesionální. Tento termín obsahuje více jevů ovlivňující kvalitu života zaměstnanců MO. V *RMO* č. 53/2010 byl termín SNJ právně vymezen a byly zde popsány sociálně nežádoucí jevy jako rizikové chování vojáků v činné službě, studentů vojenských škol, občanských

zaměstnanců MO. SNJ v resortu MO jsou vysoce nebezpečné z důvodu služby vojáků se zbraní. Dlouhá odloučení od rodin při vojenských cvičení či zahraničních misích mohou být zdrojem některých sociálně nežádoucích jevů.

V *Koncepci primárního rizikového chování personálu u Ministerstva obrany na období let 2015-2019* se mění název Prevence sociálně nežádoucích jevů na název Rizikové chování personálu.

1.2 Vymezení jednotlivých forem rizikového chování v AČR

Ministerstvo obrany vymezilo rizikové chování v *Koncepci primárního rizikového chování personálu u Ministerstva obrany na období let 2015-2019*.

1.2.1 Drogová závislost

Na úvod si řekneme, co se skrývá pod pojmem droga.:

„Látka, která je požívána a zneužívána pro změnu nálady, vědomí, povzbuzení či tlumení somatopsychických funkcí; ovlivňuje biochemické pochody v mozku, případně v centrální i periferní nervové soustavě, při opakovaném užívání možnost závislosti; tělesná závislost charakterizována vznikem tolerance, takže k dosažení stejného účinku je třeba brát vyšší dávku, psychická závislost se vyvíjí procesem učení, např. při snižování úzkosti, vyvolávání euforie; při přerušení dodávky vznikají abstinenční příznaky, které se projevují jako nepříjemné tělesné nebo psychické pocity.“ (Hartl, Hartlová 2009, s. 123)

Dziaková (2009) uvádí, že vliv na chování se liší dle druhu drogy (např. opioidy, kanabinoidy, sedativa a hypnotika, kokain, stimulancia, halucinogeny, tabák, organická rozpouštědla aj.). Začátek závislosti můžeme rozpoznat na razantně měnícím se zevnějšku a chování závislého. Za příklady uvádí autorka zanedbávání vzezření, osobní hygieny a oblečení, střídání emocionálních projevů např. euforii, deprese. Dochází ke zhoršení intelektuální výkonnosti, psychomotorice, ztrátě koncentrace pozornosti aj.

Autorka dále porovnává závislost na nealkoholové droze s množstvím lidí závislých na pivu, kde závislost na pivu je v řádech vyšší.

Fischer, Škoda (2009) uvádí, že závislost a zneužívání psychoaktivních látek je velkou zátěží pro jedince i společnost. Společnost se snaží vypořádat s tímto celosvětovým problémem, kdy se uvádí, že závislost a zneužívání těchto látek mají za následek 9 % všech onemocnění.

„Za psychoaktivní látku se považuje každá látka, která ovlivňuje psychickou činnost. Některé psychoaktivní látky vyvolávají závislost. Potom hovoříme o látkách návykových. Návyková látka je každá chemická látka, která mění psychický stav a na kterou se může vytvořit návyk a závislost.“ (Fischer, Škoda 2009, s. 88)

Fischer, Škoda (2009) dělí závislost na fyzickou (somatickou) a psychickou.

1. fyzická závislost jako rozvoj nepříjemných tělesných příznaků (např. třesu, pocení, křečí, průjmu) při abstinenci či náhlém snížení pravidelné dávky návykové látky. Tato závislost přetrvává několik dnů či týdnů.
2. psychickou závislost považují za touhu po opětovném navození příjemných duševních stavů. Psychická závislost je trvalejšího charakteru.
3. psychosomatická závislost - nemůžeme říci, že se jedná jen o jednu výše uvedenou závislost, protože je zde celá řada příznaků komplexnějšího charakteru, které spolu souvisí.

Fischer, Škoda (2009) posuzují psychoaktivní látky z hlediska legality, které mohou mít v určitých sociokulturních prostředích jinou míru tolerance.

- užití jako medikamentů (součásti medikamentů)
- na tlumení bolestí či naopak bdělosti a povzbuzení, ovlivňování poruch nálady, zmírňování úzkosti atd.
- nezákonné zneužívání psychoaktivní látek
- jako nezákonné užití látek (opiáty, hašiš, halucinogeny, kokain a jeho derivátů, stimulancia, hypnotika a sedativa) a jejich obchodování pro jiné než lékařské účely stvrdila většina států světa mezinárodní úmluvy.
- používání psychoaktivních látek v běžně dostupných výrobcích např. poživatinách.

- užití těchto výrobků a potravin nemusí být spojen s účinkem psychotropní látky. Jako příklady uvádí autor např. alkoholické nápoje „pro zahřátí“ (např. grog), pro uhašení žízně (např. pivo, vinný střík) nebo mohou mít symbolický význam (např. mešní víno jako symbol krve Páně).

- nejvíce využívanou látkou je kofein v různých formách (káva, čaj, energetické nápoje). Další takovou látkou autor jmenuje nikotin, který je obsažen v široké škále tabákových výrobků. V neposlední řadě je využíván alkohol v různých druzích nápojů.

1.2.2 Kriminalita

Fischer, Škoda (2009) popisují pojem kriminalita, jako chování, které je v dané společnosti trestné. Slovo kriminalita pochází z latinského criminalis – zločinný, crimen – zločin. „*Jedná se o činy a chování sankcionovatelné podle trestního zákona, a to jak zjevné, tak latentní.*“ (Fischer, Škoda 2009, s. 156)

1.2.3 Extremismus

Danics, Kamín (2008) uvádí, že pojem extremismus provází terminologická nejednotnost a jeho vymezení je nesnadné. Akademičtí pracovníci začínají používat pojem „antisystémový“, který v demokratickém systému zastává význam antidemokratický. Tímto pojmem, jak uvádí autoři, se rozšiřuje významová rovina a zahrnují sem nedemokratické vládní systémy (např. absolutismus, autokracie, diktatura, oligarchie, aj.) či jsou spojeny s nějakým vůdcem či myslitelem (hitlerismus, bolševismus, frankismus, stalinismus, aj.). Autoři se pak odkazují na S. M. Lipseta, který udává, že všechny typy politické ideologie mohou být umírněné či extrémní formy. Sem poté autoři zařazují náboženský fundamentalismus.

1.2.4 Korupce

Bažantová (2007) popisuje korupci jako zneužití veřejné funkce k osobnímu prospěchu. Jiný příjem než plat či mzda považuje autorka za zneužití. Toto zneužití by mělo být omezeno doložkami ve smlouvách či přísným kodexem.

Za nejčastější typ korupce autorka uvádí korupci politiků a korupci ve státní správě, ale veřejnost tuto korupci považuje za zvláště hrubé porušení pravidel a skandální.

Korupce může mít rozsah nejen v domácím státu, ale závažnější forma je při mezinárodním přesahu.

1.2.5 Ostatní

MO výskyt níže uvedených forem rizikového chování považuje za spíše ojedinělý nebo latentní. Odůvodňuje to realizací preventivních opatření z dřívějších koncepcí, ale zároveň připouští, že je obtížná detekce těchto forem rizikového chování. MO vypichuje výskyt bossingu a mobbingu z důvodu struktury armády založeného na nadřízenosti a podřízenosti (*Koncepce primárního rizikového chování personálu u Ministerstva obrany na období let 2015-2019*).

1.2.5.1 Závislosti na informačních technologiích

Sem AČR řadí závislost na výpočetní technice, internetu, hraní on-line her na PC, nadměrné sledování televize, závislost na mobilním telefonu, bankoholismus.

1.2.5.2 Závislosti behaviorální

Hazardní hráčství – gamblerství

Podle Vágnerové (2008) společnost odmítá gambling zejména při překročení určité hranice, kdy se stane pro závislého hlavní náplní života a dominantní potřebou.

Podle Nešpora (1994) platí, že pro chorobného hráče je hraní začarovaný kruh. Je to z důvodu pozbytí peněz nebo věcí, které mu následně přinášejí problémy, před kterými hráč uniká zase ke hraní.

Nešpor řadí mezi hazardní hry – automaty, kasína, sportovní sázky, karetní hry, hru v kostky, „skořápkáře“ aj.

Workoholismus

Podle Vágnerové (2008) se jedná o člověka nadměrně zaujatého prací, nutkáním k pracovní aktivitě a vysokému výkonu, který nemá ohled na negativní následky svého jednání. Jako větší problém je workoholismus považován až v několika posledních dekáдах, kdy je pozorován její rostoucí výskyt. Jak autorka uvádí, první užití tohoto termínu je datován k roku 1971, kdy ho užil americký kněz a profesor psychologie náboženství W. Oates.

Oproti jiným rizikovým chováním, jak uvádí Vágnerová, je workoholismus pozitivně sociálně hodnocen jako pracovitost. Ale i toto chování zapříčiňuje změnu v oblasti psychiky: prožívání, uvažování i jednání. To může mít za následek problémy v soukromém životě, v rodině, kdy z naprostého vyčerpání již workoholici nejsou schopni plnit jiné sociální požadavky.

Poruchy příjmu potravy

Podle Marádové (2006) je pro tuto poruchu typické řešení citových problémů jídlem. Většinou jsou postiženi lidé v období dospívání, více dívky než chlapci, kdy dochází k řadě hormonálních změn ovlivňující chuť k jídlu. Autorka uvádí jako jednu z příčin poruchy příjmu potravy nespokojenost sám se sebou. Člověk nedokáže myslet na nic jiného, než na jídlo, tělesnou hmotnost a dietu. Tento stav autorka popisuje jako závislost na jídle, která je srovnatelná se závislostí třeba na alkoholu.

Různé formy poruchy příjmu potravy:

- záchvatovité přejídání – kdy člověk pojídá velké množství potravy i bez pocitu hladu, má pocit nutnosti jíst.
- mentální anorexií – přísnými dietami dosáhnou lidé méně než 85 % své normální hmotnosti. Pro anorektičku není žádná hmotnost dost nízká.

- bulimie – záchvaty přejídání střídají snahy se potravu zbavit zvracením či projímadly. Bulimie obvykle nemá zásadní vliv na tělesnou hmotnost, a proto se hůře rozpoznává.

1.2.5.3 Projevy narušování sociálních norem

Mobbing

Podle Kratze (2005) je název odvozen od anglického slovesa „to mob“ utlačovat, urážet, útočit, napadat, vrhat se na někoho. Při dlouhodobé spolupráci lidí dochází k neshodám. Mezilidské vztahy se stanou kritickými a nebezpečnými až tehdy, když ovlivňují pracovní a osobní život druhého člověka.

„Mobbing je řada negativních komunikativních jednání, jichž se dopouští jednatel nebo několik osob vůči určitému člověku po delší dobu (nejméně půl roku a alespoň jednou týdně).“ (Kratz, 2005, s. 15)

Bossing

Beňo (2002) řadí bossing do podskupiny mobbingu. Typickým znakem je, že šikanu koná nadřízený pracovník. Jedná se o psychickou šikanu, která postihuje podřízeného před jeho kolegy. Bossing se vyvíjí a přibývá na intenzitě a zhoršuje vztahy na pracovišti.

Domácí násilí

Čírtková (2009) v tomto tématu rozlišuje dva různé pojmy, a to sexuální a domácí násilí. Tyto termíny, dle autorky, označují odlišné jevy a problémy, ale částečně se prolínají. Oba termíny jsou odbornými termíny, které jsou užívány ve vědách zabývající se prekriminalitou a kriminalitou.

Domácí násilí se podle autorky odehrává za zavřenými dveřmi mezi osobami blízkými. Pachatel je vždy z blízkého až intimního soužití. V poslední době, jak uvádí autorka, se zdůrazňuje, že obětí může být žena i muž.

Sebevražedné jednání

Podle Dziakové (2009) je člověk se sebevražedným jednáním ten, který ztrácí orientaci v životě, určité situace na něj působí, jako že ho zavalí, a ze kterých není úniku. Člověka provázejí pocity beznaděje, zoufalství, úzkost, strach a bezmoc. Člověk nemůže načerpat energii či naději a většinou je to doprovázeno změnami v mezilidských vztazích. Autorka pak rozlišuje sebevražedné jednání na impulzivní, bilanční, demonstrativní.

Podle Beera, Pereira, Patona (2005) agresivní chování proti druhým, může být provázeno agresí vůči vlastní osobě. Toto chování lze předvídat jen krátký časový interval před projevem. Rizikové faktory sebevražedného chování:

- vyhlášení záměru sebevraždy, úmyslné sebepoškozování v anamnéze, samotné psychické onemocnění, „maligní pocit odcizení“, demografické a sociální faktory.

1.3 Příčiny vzniku rizikového chování

Vágnerová (2008) dělí příčiny vzniku závislosti takto:

Genetické dispozice

Významné faktory, které mohou zvyšovat tendenci užití psychoaktivní látky. Není ale jednoznačné, jestli specifické genetické informace podmiňují např. vznik poruchy osobnosti s následnou potřebou vzrušení, či jde o dědičně podmíněnou produkci konkrétního mediátoru podílejícího se na zpracování psychoaktivní látky. Výskyt závislosti v rodině může být ovlivněn i nápodobou tohoto chování.

Biologický základ

Vznik závislosti na psychoaktivní látce má své základy v určitém způsobu jejího zpracování v těle. Přerušení dodávky drogy má za následek pokles dopaminu v příslušné oblasti, což vede k pocitu nelibosti a potřebu drogu získat.

Psychické faktory

Autorka zde zmiňuje motivaci, jako spouštěč experimentování s psychoaktivní látkou. To může být zapříčiněno individuální potřebou či se jedná o důsledek sociálního tlaku (únik něčemu negativnímu, získat něco pozitivního, sociální konformity).

Sociální faktory

Společnost – zde je zastoupena dostupnost psychoaktivních látek ve společnosti.

Městské prostředí – existuje zde zvýšená pravděpodobnost dostupnosti drogy, větší anonymita a menší kontrola.

Rodina – dysfunkční rodina neposkytuje citové zázemí ani vhodnou výchovu, je zde postrádána disciplína, model přijatelného způsobu řešení problémů či prostá nápodoba chování rodičů a jejich nadměrného užívání léků, alkoholu.

Sociální skupina – ovlivnění partou či subkulturou, které vykazují odlišné hodnoty a normy, kde užívání alkoholu a drog je běžnou věcí. Autorka sem řadí i některé profese s větší mírou stresových situací nebo se snadnějším přístupem k psychoaktivním látkám.

Nižší úroveň vzdělání – neúspěch ve škole, může být zapříčiněn dysfunkční rodinou, následně dochází k sociálnímu znevýhodnění.

Sociální deprivace – řadí sem nezaměstnanost, chybějící seberealizace, bezdomovectví.

Vodáčková (2002) se zabývá vztahem mezi vznikem a rozvojem závislosti a vývojem jedince. Zaměřuje se na okamžiky psychického vývoje dítěte a dospívajícího, které autorka považuje za rozhodující rizikové faktory nebo kritické body:

Vztah mezi závislostí a raným dětstvím

Autorka uvádí, že užívání drog i pití alkoholu bývá autory z psychoanalytického okruhu přiřazováno k závislému typu osobností struktury, fixované v orálním stádiu vývoje.

Závislost na druhých

Autorka popisuje tuto závislost na příkladu kojence, kdy není pouhým příjemcem potravy, ale upozorňuje na sebe křikem a mimikou pro dosažení uspokojení.

Narušený vývoj schopnosti vytvářet zdravé vztahy s druhými

Vodáčková zde řeší otázku „*nakolik se „závislý“ charakter života toxikomana projevuje v jeho vztazích a sociálních funkcích.*“ (Vodáčková 2002, s. 428). Autorka zdůrazňuje nezaměnitelnost závislosti na drogách za závislost na osobě. „*Jde o využívání určitých funkcí druhého – ne plnohodnotný vztah k druhému.*“ (Vodáčková 2002, s. 428)

Neschopnost rodičů reagovat na potřeby dítěte

Vodáčková upozorňuje na složitost vzájemné interakci a vyslyšení potřeb dítěte a přiměřené reakce na ně. „*Pro zdravý vývoj je třeba v určité chvíli reagovat vstřícně, jindy odmítavě, kriticky a použít i určitých sankcí.*“ (Vodáčková 2002, s. 429). Dle autorky by měl rodič disponovat láskou, sociální dovednosti a vyzrálostí. Na dítě by měly být nároky a odpovědnost přiměřené věku dítěte. Autorka apeluje na nadměrné přetěžování dítěte v určité oblasti, které by mohlo mít za příčinu vývoj tzv. dospělého dítěte. Toto dítě může být v něčem předčasně zralé, anebo vede k opakovanému selhávání, což se může rozšířit na jiné oblasti jeho života. Naopak málo stimulované a nárokované dítě může zamrznout ve svém vývoji a neučí se překonávat drobné překážky a neúspěchy.

Nedostatečná schopnost snášet nepříjemné emoce a afekty

Autorka připisuje tuto schopnost znaku dokončeného emocionálního vývoje a zrání osobnosti. Dle autorky uživatelé návykových látek zdůvodňují brání drogy vyhnutím se duševnímu zranění a toto považují za svépomocnou léčbu. Tento výklad nesmí být užíván závislými pro obhajobu jejich chování.

Z publikace Dziaková (2009) můžeme vyčíst příklady příčin vzniku rizikového chování v AČR. Tyto funkce a činnosti jsou typické převážně pro ozbrojené složky, mezi které armádu řadíme.

Dziaková (2009) rozebírá tato témata:

Směnná práce

Dziaková (2009) uvádí, že dlouhodobá zátěž pracovní činnosti, působí na fyzické zdraví člověka negativně. Práce ve střídavých směnách nekoresponduje s životními pochody probíhající v rytmech. Pracovní činnost přináší psychickou zátěž, jejímž neřešením se můžou dostavit obtíže a problémy. Sem řadí:

Traumatické stresové zážitky

Podle Dziakové (2009) jsou traumatické stresové zážitky součástí vojenské profese, může se jednat např. cílená činnost pod palbou nepřítele, průchod hořícím objektem, manipulace s havarovaným vozidlem, aj.).

Traumatický stresový zážitek může přejít až k chronickým či patologickým změnám v psychice vojáka:

- vracející se vzpomínky (noční můry, neodbytné myšlenky), emoční oploštění, sociální izolace nebo vyhýbání se všem podnětům připomínající traumatický zážitek
- zvýšená vzrušivost (nabuzenost, nespavost, podrážděnost, agresivní tendence, aj.)

Bojová činnost

Tato oblast se týká jen malé části vojáků. Velkým problémem je, že vojáci musí setrvat v bojové činnosti a zůstávají ve stresující situaci, aniž by mohli utéci.

Jako další možné příčiny, které lze u vojenské profese vysledovat, můžeme jmenovat z publikace Dziaková (2009), kde jsou rozebrána témata jako únos a psychologie výslechu, zahraniční mise, velení a řízení, agrese a šikana, alkohol a drogy v armádě, deprese, sebevraždy a sdělování tragických informací, ztráta zaměstnání aj.

1.4 Preventivní programy

1.4.1 Obecně v ČR

Matoušek, Matoušková (2011) rozebírají jednotlivé stupně státní správy v České republice v oblasti prevence, kde uvádí jako vrcholným státním orgánem prevence Republikový výbor pro prevenci kriminality zřízený v roce 1993, hlavní zástupci jsou členové zainteresovaných ministerstev a zástupci Mezirezortní protidrogové komise. Předsedou Republikové výboru je Ministr vnitra.

Rozdělování prostředků a podporu obecním zastupitelstvům a státním i nestátním organizacím zajišťuje Odbor prevence kriminality na ministerstvu vnitra ČR. Ministerstvo vnitra koordinuje preventivní programy, podporuje zřízení funkce místního koordinátora (manažera) preventivních aktivit a organizuje zaškolování odborníků pro tuto funkci. Komise pro prevenci kriminality vznikají na místní úrovni z iniciativy starostů nebo obecního zastupitelstev.

V další části je uvedeno možné dělení preventivních programů dle Matouška, Matouškové (2011):

Předškolní programy pro děti

Jsou zakotveny v *Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice* (Bílá kniha, 2001), kde hlavní náplní je zajištění dostupnosti předškolního vzdělávání bez jakéhokoli omezení, k integraci sociálně, kulturně a zdravotně handicapovaných dětí. Dále klade důraz na finanční dostupnost pro děti se zvláštními vzdělávacími potřebami, resp. diferencovat je podle náročnosti potřebné péče. Je zde zakotveno vytváření co nejvíce příležitostí k přímým stykům dítěte se zdravým přírodním prostředím.

Programy určené rodičům

Jedná se o ovlivnění rodiny pomocí poradenských a terapeutických služeb rodičům rizikových dětí. V problémových čtvrtích jsou zakládána Centra pro podporu rodiny před hrozbou sociálních ztrát a velkým nákladům na represi a sociální služby poskytované lidem z okrajové části společnosti. Program má za cíl posílit kompetence rodiny, která spolupracuje s úřady.

Programy vázané na školu

Jak Miovský (2012) uvádí, minimální preventivní program je započat vstupem dítěte do školy a ukončen jeho odchodem. Každá škola si zpracovává minimální preventivní program, kterým se snaží minimalizovat rizikové chování.

„Minimální preventivní program je komplexním dlouhodobým preventivním programem školy/školského zařízení a je součástí školního vzdělávacího programu, který vychází z příslušného RVP, popř. je přílohou dosud platných osnov a učebních plánů.“
(Miovský 2012, s. 13)

Vrstevnické programy

Jsou založeny na myšlence naučit nejvlivnější žáky správným sociálním postojům, kteří následně budou vzorem pro zbytek třídy. Slouží jako prevence násilí ve třídách a školách. Programy se mohou organizovat i v klubech či spolecích dětí a mládeže, kde je nabízena rekreační a sportovní akce.

Komunitní programy

Jedná se o programy konané v místě komunity, může jít o malý region, policejní revír či školní obvod. Tento program musí být komplexní a nemůže se zaměřovat jen na určitý typ sociálního selhání. Hlavní koordinátorem programu je škola, která se snaží předejít školnímu selhání dítěte. Škola díky častému styku s dítětem může rozpoznat nedostatečné zázemí v různých rovinách v jeho rodině a následně pak navrhne určitá opatření.

Výzkum ukázal na málo efektivní programy trávení volného času z důvodu, že delikvence mládeže je delikvencí skupin a ne jednotlivců, kteří jsou tudíž stále pod jejím vlivem.

Programy podporující pracovní uplatnění

Na trhu práce nenajde každý občan své uplatnění z důvodu menší nabídky práce než poptávky po ní. Od roku 1989 stále přibývá nezaměstnaných z řad absolventů škol či učňovských oborů, to znamená, že vzdělání nezaručuje mladým lidem možnost získání práce.

Stát se tuto oblast snaží řešit rekvalifikací, finanční pobídkou, příspěvky zaměstnavatelům, úhrady mzdových nákladů pro absolventy škol k získání potřebné praxe požadované zaměstnavateli. Výše uvedené se řídí *Narižením vlády 515/2004 Sb., o hmotné podpoře na vytváření nových pracovních míst a hmotné podpoře rekvalifikace nebo školení zaměstnanců v rámci investičních pobídek.*

1.4.2 U Ministerstva obrany

Ministerstvo obrany řadí prevenci kriminality mezi hlavní a dlouhodobé úkoly, které zdokumentovalo v *Koncepci prevence sociálně nežádoucích jevů na období let 2010 až 2014* a v *RMO č. 53/2010 Prevence sociálně nežádoucích jevů*. Subjekty, které se hlavně podílí na prevenci kriminality v resortu MO jsou Vojenská policie, Vojenské zpravodajství, Inspekce ministra obrany a Ředitelství personální podpory. (Hrbata, M., Vojenské rozhledy 2012)

„Prevenci tvoří komplex koncepčních, cílených, plánovaných a flexibilních opatření, odborných činností a nabídek zaměřených na posilování a rozvoj společensky žádoucích postojů, hodnot, zájmů, forem zdravého životního stylu, chování a jednání jednotlivců a skupin. Realizace prevence se zabezpečuje multidisciplinárním přístupem.“ (RMO č. 53/2010)

Ministerstvo obrany dělí prevenci na primární a situační (RMO 53/2010):

1. primární – aktivity, kterými se předchází vzniku sociálně nežádoucích jevů, případně minimalizace jejich dopadu v resortu MO.
  - prevenci můžeme dále rozdělit na:
    - všeobecnou, pro široký okruh zaměstnanců,
    - selektivní, pro skupinu zaměstnanců s vyšším rizikem vzniku SNJ,
    - indikované, pro jedince s problémy v chování nebo psychickými problémy

2. situační – zaměřuje se na odstraňování příležitostí, podmínek a situací, které vedou zaměstnance k protiprávnímu jednání za použití organizačních, ekonomických a technických opatření při využití všech možností ochrany.

Ministr obrany v RMO č. 53/2010 uvádí opatření situační prevence:

1. Do služebního nebo pracovního poměru a ke studiu ve vojenských školách nelze přijímat osoby závislé na alkoholu a jiných návykových látkách, osoby se sklonem k nadměrnému požívání alkoholických nápojů, k toxikomanii nebo chorobné hráče.

2. Do vojenských objektů nelze umožnit vstup osobám, které jsou pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek.

3. Ve vojenských objektech se zakazuje:

- a) instalovat a provozovat výherní automaty, které umožňují hazardní hry. K těmto účelům se rovněž nesmějí pronajímat žádné prostory ve vojenských objektech;

- b) prodávat nebo podávat alkoholické nápoje anebo jinak umožňovat jejich požívání. Při pronajímání prostorů ke zřízení prodeje zaměstnancům se tento zákaz vymezí v nájemní smlouvě;

- c) kouřit ve vnitřních prostorách budov a ve vnějších a vnitřních prostorách Vojenské střední školy a Vyšší odborné školy Ministerstva obrany včetně školských zařízení;

- d) zneužívat jiné návykové látky.

Cílové skupiny primární prevence uvedené v RMO 53/2010:

1. Za cílové skupiny primární prevence se považují zaměstnanci, popř. rodiny zaměstnanců.

2. Za cílové skupiny primární prevence s vyšší mírou rizikového chování se považují zejména:

a) zaměstnanci, kteří jsou z důvodů služebního nebo pracovního zařazení odloučeni od rodiny;

b) vojáci z povolání, kteří se vysílají do zahraničních operací, a jejich rodiny;

c) vojáci z povolání ve věku do 35 let;

d) žáci a studenti vojenských škol.

Aktivity v oblasti rezortní prevence kriminality obsažené v *Koncepci prevence sociálně nežádoucích jevů na období let 2010 až 2014*:

a) program prevence kriminality

Tento Rezortní interní protikorupční program Ministerstva obrany je zaměřen především na oblast vzdělávání a na oblast sociální prevence, do kterého můžeme zařadit např. vyplnění volného času u skupin s vyšší mírou rizikového chování.

b) vzdělávání

Zde armáda využívá především vlastní možnosti vzdělávání vedoucími pracovníky v součinnosti s Vojenskou policií, Univerzitou obrany či dalšími subjekty. V menší míře jsou využíváni externí specialisté např. z Národní protidrogové centrály.

Resort MO každoročně realizuje Projekt vzdělávání v oblasti prevence kriminality, který se zaměřuje na problematiku extremismu, korupce, finanční gramotnosti, zneužívání omamných a psychotropních látek (OPL), dodržování lidských práv a svobod, komunikace a vztahů v pracovních týmech. Toto vzdělávání je realizováno formou školení a přednášek.

c) boj proti korupci

Inspekce MO zřídila, k odhalování případného korupčního jednání, internetové stránky „korupce@army.cz“. Dále je možnost oznámení takového jednání na speciální protikorupční lince č. 199.

Pravidelnými přednáškami na Univerzitě obrany jsou školení kontrolní pracovníci na problematiku boje proti korupci a případných reakcí na vznik korupčního prostředí.

d) činnost Vojenské policie

Sem můžeme zahrnout předcházení, odhalování a šetření protiprávních jednání a jeho včasné odhalování. V tomto směru je zde nutná spolupráce s PČR, obecní policií, celní správou obecními úřady aj.

e) poskytování informací

MO zřídilo intranetové stránky Prevence sociálně nežádoucích jevů, aby zajistilo větší informovanost svých zaměstnanců o problematice kriminality.

Všem novým vojákům z povolání je předána příručka *Informace pro vojáky v základním výcviku k prevenci sociálně nežádoucích jevů*.

Pro možnosti vyhodnocení vývoje protiprávního jednání vede Vojenská policie interní softwarovou aplikaci. Tento informační systém poskytuje možnost lepšího plánování, vyhodnocování vývoje kriminality v resortu MO.

f) výzkum

Výzkum provádí například Univerzita obrany. Výstupy z těchto výzkumů jsou využity k účinným opatřením pro všechny úrovně velení a řízení. Byl proveden např. výzkum Pravicový extremismus, který ovlivnil úkoly rezortní prevence kriminality.

e) kontrolní činnosti

Kontrolní činnost v oblasti prevence provádí především Vojenská policie, Inspekce ministra obrany, sekce personální MO a Ředitelství personální podpory.

Slouží především k ověření stavu plnění preventivních úkolů, k ověření dodržování stanovených zákazů a prověřování účinnosti zabezpečovaných preventivních aktivit.

Zahrnujeme sem kontrolu zabezpečení skladů omamných a psychotropních látek (OPL), materiálu, zbraní a munice, opuštěných objektů, kontrola režimu vstupu a oplocení, kontrola výkonu dozorců či strážní služby, testy na alkohol a OPL, nálezy OPL služebními psy, lékařské vyšetření.

Dziaková (2009) uvádí, že na prevenci se také podílí vojenský psycholog, který vytváří analýzu, hodnocení výskytu sociálně nežádoucích jevů, plánuje a provádí zpětnou kontrolu realizace projektů. K této činnosti využívají dotazníky na potvrzení alkoholové i nealkoholové závislosti a na zjištění stavu životního stylu vojáků. Tyto výstupy jsou

pak podkladem pro přerozdělování finančních zdrojů na různé aktivity např. sportovní, vzdělávací a kulturní vyžití vojáků i jejich rodin. Finanční prostředky se vynakládají pak především na nákup knih, roční předplatné sportovních hřišť, hal a bazénů pro mimopracovní relaxační aktivity vojáků.

MO zabezpečuje projekt „Začleňování válečných veteránů do civilního života s důrazem na uplatnění na trhu práce“. Tento projekt je financován z prostředků EU.

1.5 Normy a nařízení pro preventivní programy v AČR

- *Usnesení vlády č. 925/2011 ke Strategii prevence kriminality v České republice na léta 2012 až 2015*
  - úkoly pro MO:
    1. Začlenit opatření prevence kriminality a prevence kriminálně rizikových jevů do rezortního programu zabývajícího se zdokonalením komplexní výchovy příslušníků ozbrojených sil ČR.
    2. Vyčleňovat finanční prostředky na podporu rozvoje systému prevence kriminality na celorepublikové, krajské a lokální úrovni a na podporu projektů prevence kriminality a prevence kriminálně rizikových jevů.
    3. Prohlubovat vzdělání všech zaměstnanců MO v oblasti boje proti extremismu a korupci, ochrany lidských práv a aktuálních kriminálně rizikových jevů.
    4. Zabezpečit spolupráci Vojenské policie s orgány Policie ČR, obecní policie, Celní správy, s Vězeňskou službou, obecními a městskými úřady při předávání konkrétních poznatků o protiprávních jednáních v rezortu MO a jejich následného šetření.
    5. Realizovat projekt „Efektivní vnitřní kontrola v resortu MO“, financovaný z prostředků EU - operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost.
    6. Realizovat „Program prevence kriminality“ s důrazem na podporu projektů určených pro cílové skupiny s vyšší mírou rizikového chování.

- *Koncepce prevence sociálně nežádoucích jevů na období let 2010 až 2014*
  - je v souladu s usnesením vlády č. 925/2011
  - navazuje na Koncepci P-SNJ na období 2005 až 2009 a reaguje na vyhodnocení realizace úkolů prevence v již profesionální armádě.
    - protidrogová politika
      - kde více jak 200 projektů bylo zaměřeno zejména na zabezpečení volnočasových aktivit v oblasti sportu a tělovýchovy (cca 56 %), kultury a zájmové činnosti (cca 35 %), diagnostiky (cca 6 %) a v menší míře (cca 3 %) na oblast vzdělávání.
    - prevence kriminality
      - 324 projektů zaměřených na sport a tělovýchova (cca 60 %), kultura a zájmová činnosti (cca 38 %), vzdělávání a diagnostika (cca 2 %)
  - úkoly vyplývají z národních strategií v oblasti protidrogové politiky a prevence kriminality.
  - aplikuje právní předpisy např.:
    - Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami, ve znění pozdějších předpisů;
    - Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů;
    - Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů;
    - Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů
  - vychází z dokumentů:
    - Strategie prevence kriminality na léta 2008 až 2011
    - Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2006 až 2011
    - Strategie boje proti extremismu
    - Usnesení vlády ČR navazující na přijaté národní strategie v oblasti protidrogové politiky, prevence kriminality a boje proti korupci

- *Koncepce primárního rizikového chování personálu u Ministerstva obrany na období let 2015-2019*
  - Navazuje na Koncepci prevence sociálně nežádoucích jevů na období let 2010 až 2014
  - Nahrazuje název Sociálně nežádoucí jevy na Rizikové chování.
  - Je zde přesněji určeno rizikové chování pro podmínky MO

- *RMO č. 53/2010 Prevence sociálně nežádoucích jevů*

2 Praktická část

2.1 Cíle a zaměření praktické části

Praktickou část dělíme na dvě etapy, přičemž v první etapě shrneme, jaké finanční prostředky MO vynakládá na boj s rizikovým chováním svých zaměstnanců a jak jsou tyto prostředky rozvrženy podle oblastí prevence. Tyto prostředky jsou vynakládány na potlačení negativních dopadů rizikového chování na plnění úkolů ozbrojených sil, na požadovanou kulturu organizace a na kvalitu života zaměstnanců i jejich rodinných příslušníků. Pro naši práci budeme pracovat s daty v rozmezí let 2010 až 2013, která jsou již dostupná.

Ve druhé etapě prezentujeme vlastní výzkum. V dotazníkovém šetření byli respondenti dotázáni na hodnocení struktury, prezentace či realizace preventivních programů. Dále účastníci ankety hodnotili, zda jim preventivní programy pomáhají vypořádat se s náročností profese vojáka.

2.2 I etapa

2.2.1 Protidrogová politika

MO vynaložilo v letech 2010 – 2013 na prevenci protidrogové politiky 10 163 000,- Kč, kdy zrealizovala celkem 226 projektů. Během tohoto období bylo proškoleny 1423 osob jako součást odborných příprav poradních orgánů. Část těchto prostředků byla užita na zabezpečení vzdělávacích aktivit, doplnění informačních pramenů odbornými publikacemi a na nákup diagnostických přístrojů k orientačním kontrolám na přítomnost alkoholu a OPL. (*Koncepce primárního rizikového chování personálu u Ministerstva obrany na období let 2015-2019*)

Cílem preventivních aktivit bylo snížit poptávku zaměstnanců po legálních i nelegálních návykových látkách.

Na kontrolní činnosti se podíleli velitelé jednotlivých útvarů, Vojenská policie svými technickými prostředky na zjištění přítomnosti alkoholu a OPL, a dále se služebními psy na vyhledávání OPL.

Voják z povolání má povinnost být registrován u Vojenské pojišťovny, která poskytla data o počtech uživatelů alkoholu, tabáku a OPL v období 2010 – 2013, u kterých byla určena diagnóza související se zneužíváním návykových látek. Tato data jsou přehledně v tabulce níže uvedena.

Počty vojáků (uživatelů alkoholu, tabáku a OPL) – evidovaných ve vojenských a civilních zdravotnických zařízeních uvedené. *(Koncepte primárního rizikového chování personálu u Ministerstva obrany na období let 2015-2019)*

Typ látky	2010	2011	2012	2013	Celkem
Alkohol	57	79	75	69	280
Tabák	49	136	123	56	264
OPL	61	46	64	35	206
Celkem	167	261	262	160	850

Zdroj: Agentura vojenského zdravotnictví – DROGIS

V období 2010 – 2013 MO nechalo povinně laboratorně vyšetřit vojáky ke zjištění přítomnosti OPL, jednalo se o vojáky v základním výcviku, před výjezdem a po návratu ze zahraniční mise a vojáků a civilních zaměstnanců vybraných vojenských útvarů. Celkem bylo vyšetřeno 19423 laboratorních vyšetření, kde podíl testovaných žen byl jen 7% (1378).

Přehled realizovaných laboratorních vyšetření ke zjištění přítomnosti OPL v období 2010 – 2013 *(Koncepte primárního rizikového chování personálu u Ministerstva obrany na období let 2015-2019)*

Rok	Počet vyšetřovaných	Počet pozitivních	% pozitivních	Počet pozitivních osob na 10 000/rok
2010	5659	20	0,4	8,5
2011	5430	12	0,2	5,5
2012	5148	20	0,4	9,3
2013	3186	17	0,5	7,9
Celkem	19423	69	0,4	7,8

Zdroj: Agentura vojenského zdravotnictví – DROGIS

2.2.2 Prevence kriminality

MO vyčlenilo v letech 2010 – 2013 na prevenci protidrogové politiky 24 195 000,- Kč. Prostředky byly vynaloženy většinou na tzv. sociální prevenci (volnočasové aktivity v oblasti sportovní, tělovýchovné, kulturní a zájmové činnosti), dále pak byly prostředky vynaloženy na diagnostické a vzdělávací aktivity. (*Koncepce primárního rizikového chování personálu u Ministerstva obrany na období let 2015-2019*)

Předpokládaný vývoj ve vynakládání finančních prostředků MO na další období 2015 – 2019. (*Koncepce primárního rizikového chování personálu u Ministerstva obrany na období let 2015-2019*)

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Program integrované protidrogové politiky – 12030401	400 000,-	400 000,-	400 000,-	400 000,-	400 000,-
Program prevence kriminality – 12030402	3 600 000,-	3 600 000,-	3 600 000,-	3 600 000,-	3 600 000,-
Celkem	4 000 000,-	4 000 000,-	4 000 000,-	4 000 000,-	4 000 000,-

Zdroj: Agentura personalistiky AČR

2.2.3 Závazná a doporučená témata

V této části se budeme zabývat závaznými a doporučenými tématy pro prevenci rizikového chování. Tato témata jsem seřadil dle četnosti požadavků jednotlivých útvarových komisí prevence rizikového chování na rok 2015. Jednotlivé komise si volí témata dle aktuálního či možného výskytu rizikového chování u vojáků v jejich působnosti.

- Mezilidské vztahy, nelátkové závislosti, zdravý životní styl, vztahy a rodina, finanční gramotnost, sekty, legální drogy, extremismus, korupce, gambling, nelegální drogy, sebevraždy, terorismus, rovnost mužů a žen.

Z *RMO č. 53/2010* vyplývá povinnost proškolit každého vojáka čtyřmi hodinami v roce z výše uvedených témat. Tato povinnost je zakotvena i *Koncepci primárního rizikového chování personálu u Ministerstva obrany na období let 2015-2019*.

2.2.4 Prezentace výsledků I etapy

Ministerstvo obrany se rozhodlo alokovat finanční prostředky v letech 2010-2013 na dvě základní oblasti rizikového chování. První oblast byla protidrogová politika, kde hlavní část financí byla použita na proškolení osob pro odbornou přípravu projektů, na vzdělávací aktivity, na doplnění informačních pramenů odbornými publikacemi a na nákup diagnostických přístrojů k orientačním kontrolám na přítomnost alkoholu a OPL. Z výše prezentovaných výsledků je zřejmé, že u vojáků evidovaných ve vojenských a civilních zdravotnických zařízeních se v letech 2011 a 2013 snížil počet detekovaných na přítomnost OPL o třetinu respektive o téměř polovinu oproti výsledkům z roku 2010. Tomuto stavu odpovídají výsledky z realizovaných laboratorních vyšetření ke zjištění přítomnosti OPL, kdy v letech 2011 a 2013 klesl počet pozitivních osob na 10 000/rok na 5,5 respektive na 7,8.

Druhá oblast zahrnutá do finančního programu byla prevence kriminality, kdy prostředky byly investovány na tzv. sociální prevenci (volnočasové aktivity v oblasti sportovní, tělovýchovné, kulturní a zájmové činnosti), dále pak byly prostředky vynaloženy na diagnostické a vzdělávací aktivity.

Srovnáním nákladů vynaložených na roky 2010 – 2013 a roky 2015 – 2019 může vypočítat průměrné výdaje za rok v jednotlivých obdobích. Zatímco v prvním období dosahovaly výdaje cca 2,5 mil. za rok na prevenci drogové závislosti, pro druhé období jsou plánovány jen 0,4 mil za rok. Podobný úbytek může sledovat i ve výdajích na prevenci kriminality, kdy z cca 6 mil. za rok je pokles na 3,6 mil. za rok.

2.3 II etapa

2.3.1 Cíle výzkumu

Cílem našeho výzkumu by měl být poznatek, zda je forma preventivních programů kladně hodnocena u vojáků, zda ji vojáci považují za účinnou. Další výsledkem by mělo být, zda vojáci znají možnosti jak se vypořádat s nároky své profese. Všechny své poznatky předám komisi Prevence rizikového chování u testovaného útvaru k další analýze, s jejímž členem jsem skladbu otázek konzultoval.

Výzkum bude probíhat v Táboře na útvaru Vojenské policie, kde je přes 250 respondentů. Výzkum byl realizován v březnu 2015 rozesláním a sběrem vyplněných dotazníků. Vyhodnocení tohoto výzkumu proběhlo na konci března 2015. Pro zjištění potřebných údajů jsem se rozhodl pro kvantitativní výzkum formou dotazníku.

Dotazník byl rozeslán elektronicky adresně na všechny příslušníky vojenského útvaru či jim byl osobně předložen pro hromadné vyplnění a zachování anonymity.

Mezi silné stránky dotazníkového šetření můžeme zařadit vysoce efektivní techniku, která obsáhne velké množství respondentů, snadné získání informací od velkého množství lidí za nízkých nákladů a v krátkém čase, anonymita napomáhá k odpovědím bez ovlivnění tazatele.

Mezi slabé stránky dotazníku pokládáme vysoké nároky na ochotu dotazovaného, možnost vyplnění odpovědí jinou, než předpokládanou, osobou či ve skupině, nízká návratnost.

Vlastní výzkum je tvořen dvěma částmi, kde v první části budou respondenti dotazováni na pohlaví, věk a hodnocení preventivních programů. Ve druhé části budou tazatelé hodnotit ovlivnění vlastního chování preventivními programy a rozšíření si vědomostí v otázkách rizikového chování.

2.3.2 Složení výzkumného vzorku podle pohlaví a věku

	počet osob	%
ženy	30	14,2
muži	181	85,8
celkem	211	100,0

Tabulka č.1 vlastní výzkum

Výzkumný vzorek se z 85 % (181) skládá z mužského pohlaví. Rozložení získaných údajů odpovídá celkovému procentu mužů a žen u zkoumaného objektu, který činní 248 příslušníků.

	počet osob	%
věk 20 – 24 let	21	9,9
věk 25 – 29 let	45	21,3
věk 30 – 39 let	105	49,8
věk 40 a více	40	19,0
Celkem	211	100,0

Tabulka č.2 Vlastní výzkum

Z dat o věkovém průřezu účastníků ankety je zřejmé, že největší věková skupina je v rozmezí mezi věkem 30-39 let, která tvoří necelou polovinu (105) všech dotázaných. Ve skupině ve věku 25-29 let je 21,3% (45) respondentů a skupinu 40 a více tvoří 19% (40) dotázaných. Poslední skupina ve věku 20–24 let je nejmenšího zastoupení a to jen 1/10 (21) respondentů.

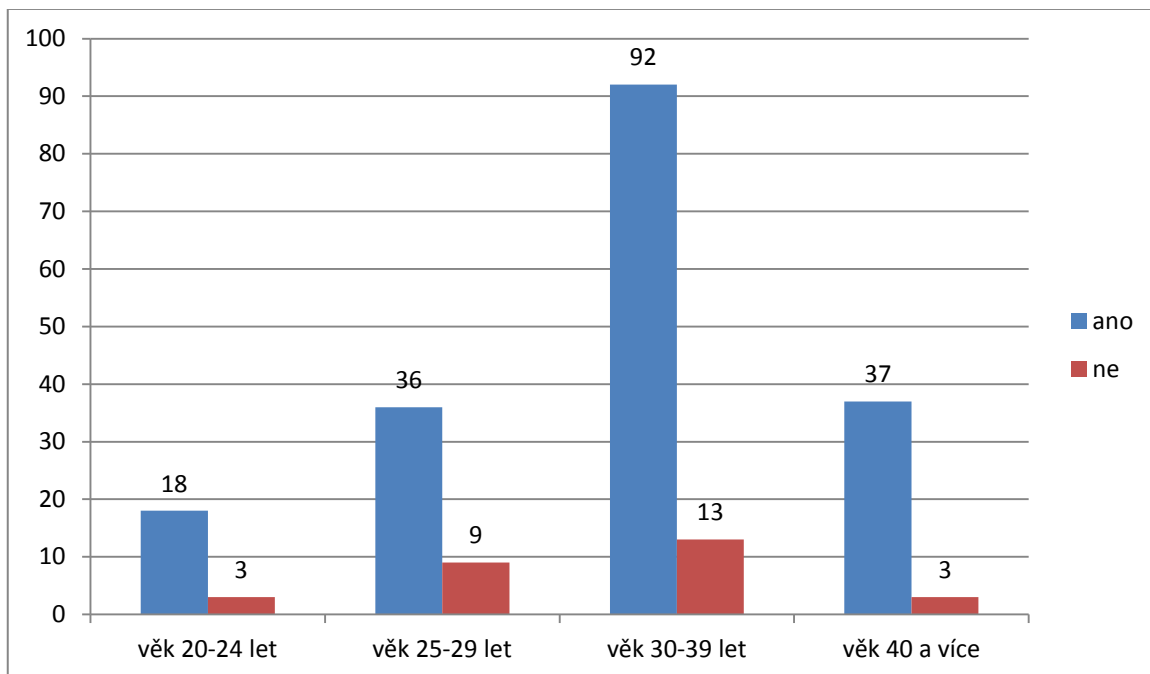
2.3.3 Výzkumný předpoklad č. 1.

Lze předpokládat, že struktura a způsob prezentace či realizace preventivních programů vyhovuje nárokům respondentů.

V této části budou zachyceny pohledy a názory na vnímání preventivních aktivit samotnými vojáky, pro které jsou programy připravovány.

V dotazníku byly položeny následující otázky, které zde vyhodnotíme:

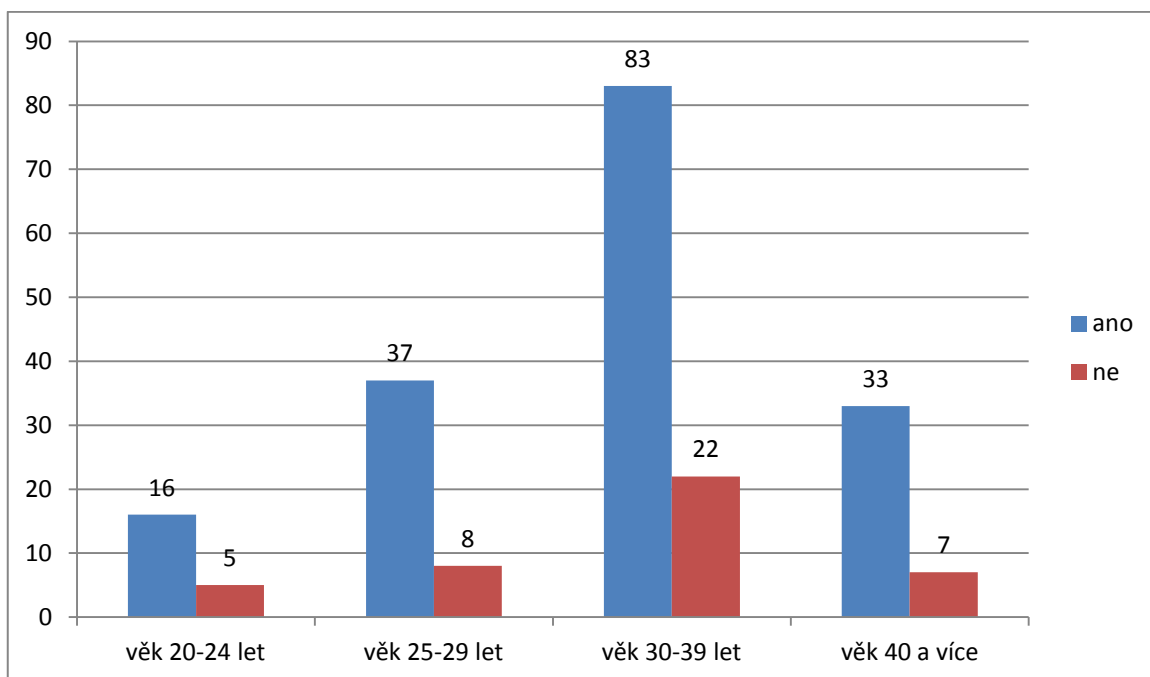
1. Jste celkově spokojeni s preventivními programy, které jste absolvoval?
(kumulativní četnost)

Graf č. 1 Vlastní výzkum

Na tuto otázku odpověděli respondenti kladně napříč věkovými skupinami i pohlavím. Spokojenost vyjádřilo 86% (18) respondentů z věkové skupiny 20-24 let. Věková skupina 25-29 let vyslovila spokojenost v 80% (36). 87% (92) členů skupiny ve věku 30-39 let jsou celkově spokojeni s preventivními programy. 92,5% (37) spokojenost respondentů náleží do skupiny ve věku 40 a více let. Z toho vyplývá, že obsah a důležitost poskytovaných preventivních programů je chápána účastníky pozitivně všemi věkovými skupinami. Ženy vyjádřily spokojenost v 93% (28).

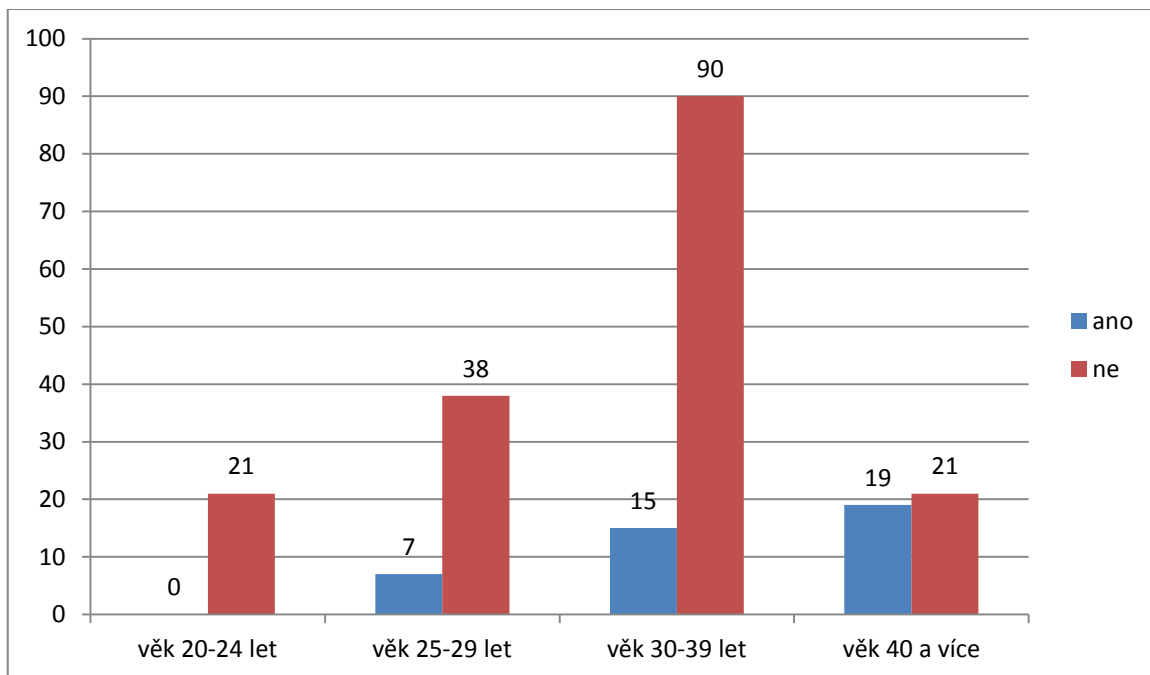
2. Znáte preventistu na Vašem útvaru? (kumulativní četnost)

Graf č. 2 Vlastní výzkum

Ve věkové skupině 20-24 let označilo kladnou odpověď 76% (16) respondentů. 82% (37) účastníků věkové skupiny 25-29 let označilo, že preventistu znají. V nejpočetněji obsazené skupině 30-39 let označilo kladnou odpověď 79% (83) dotázaných. V nejstarší věkové skupině 40 a více let kladně hodnotilo 82,5% (33) dotázaných. Podíl kladných odpovědí u žen byl 90% (27). Z celkového počtu dotázaných uvedlo 80,5% (170) z nich, že znají svého preventistu, tudíž lze konstatovat, že respondenti jsou dobře informováni o jeho osobě. Kladný výsledek přes 80% můžeme považovat za dobrý výsledek v případě potřeby vyhledat preventistu jednotlivci při potřebě řešení rizikového chování.

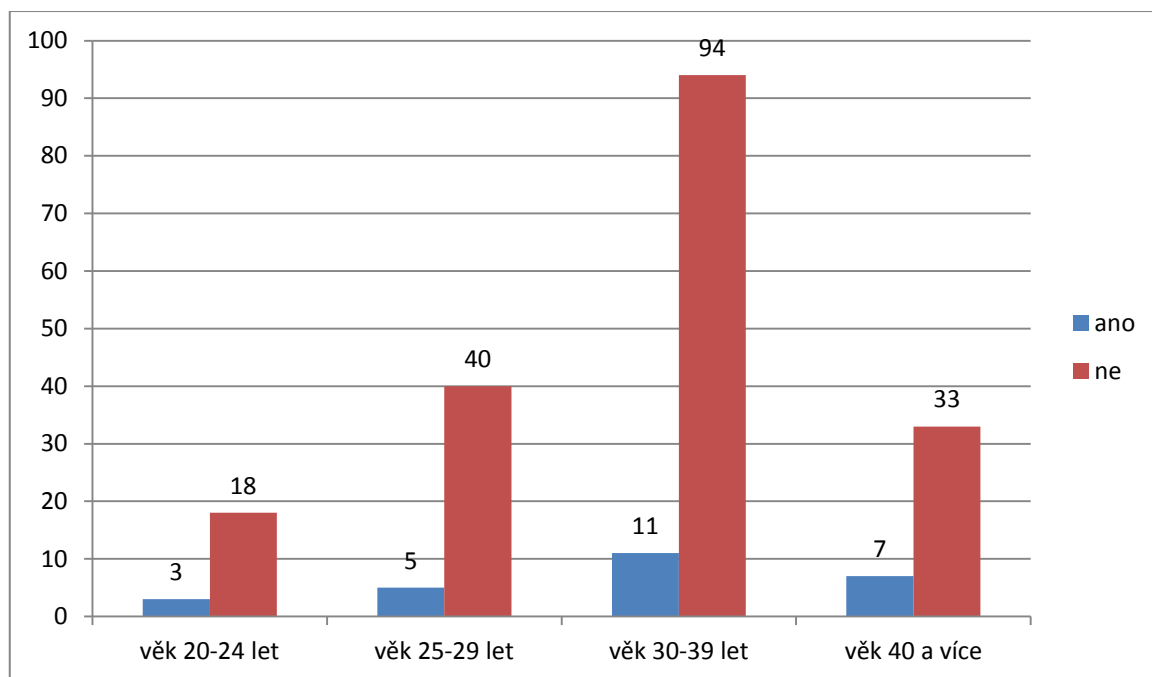
3. Spolupracujete s preventisty v rámci realizace preventivních programů?
(kumulativní četnost)

Graf č. 3 Vlastní výzkum

Ve věkové skupině 20-24 let nebyl žádný člen spolupracující s preventistou. Členové skupiny 25-29 let si vybrali odpověď v 15,5 % (7). Ve 14% (15) odpovědí ve skupině 30-39 let byla vyznačena kladná odpověď. Zajímavým ukazatelem je, že respondenti ve věkové hranici 40 a více let mají největší možnost ovlivňovat podobu preventivních programů a to 52,5% (21) z příslušníků této skupiny. Na opačném pólu stojí nejmladší věková skupina, která tuto možnost dle odpovědí účastníků ankety nemá. Ženy spolupráci s preventistou uvedly v 16,5% (5) případech. Jen 19 % (41) všech dotázaných spolupracuje s preventisty na přípravě či realizaci preventivních programů.

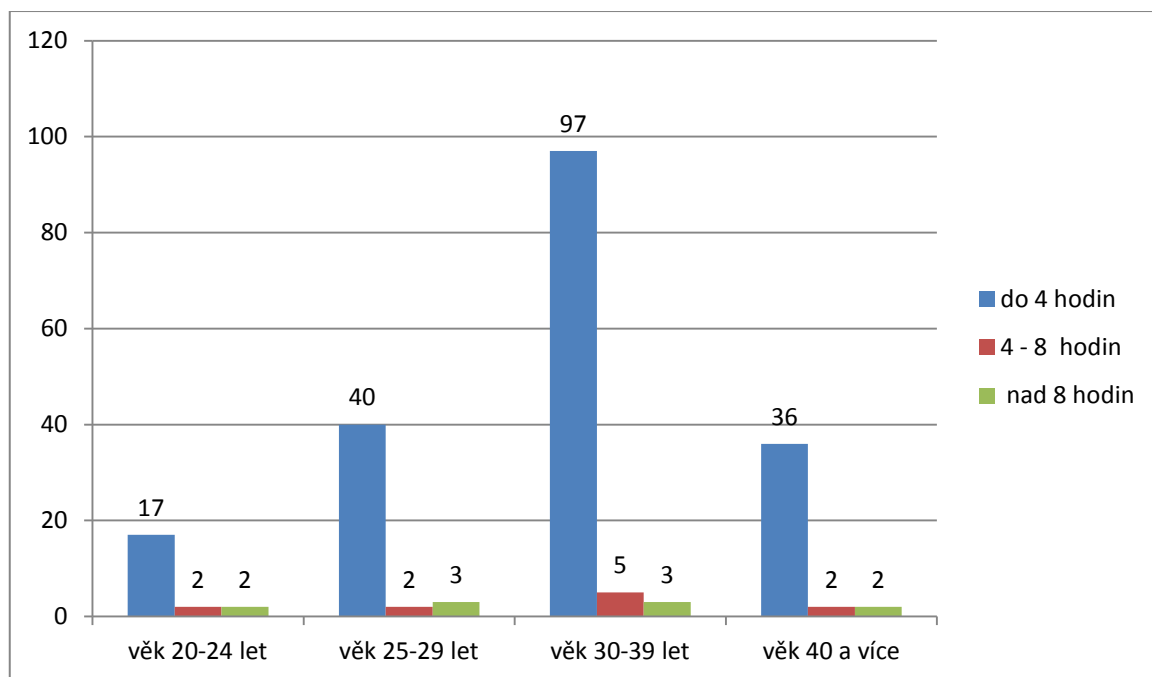
4. Máte možnost ovlivnit zaměření témat a provedení preventivních programů?
(kumulativní četnost)

Graf č. 4 Vlastní výzkum

Ve věkové skupině 20-24 let odpovědělo kladně 14% (3) dotázaných. 11% (5) respondentů ve věkové skupině 25-29 let označilo kladnou odpověď. Dotázaní ze skupiny 30-39 let kladně hodnotili tuto otázku v 10% (11) případech. Členové skupiny 40 a více si kladnou odpověď zvolili v 17,5% (7). Ženy odpovídaly kladně v 30% (9) případech. Pouhých 12% (26) odpovědí účastníků ankety kladně hodnotí možnost výběru témat či provedení preventivních programů, z čehož je patrné, že rozhodovací právo v oblasti plánování preventivních programů je z velké části ponecháno na osobě preventisty.

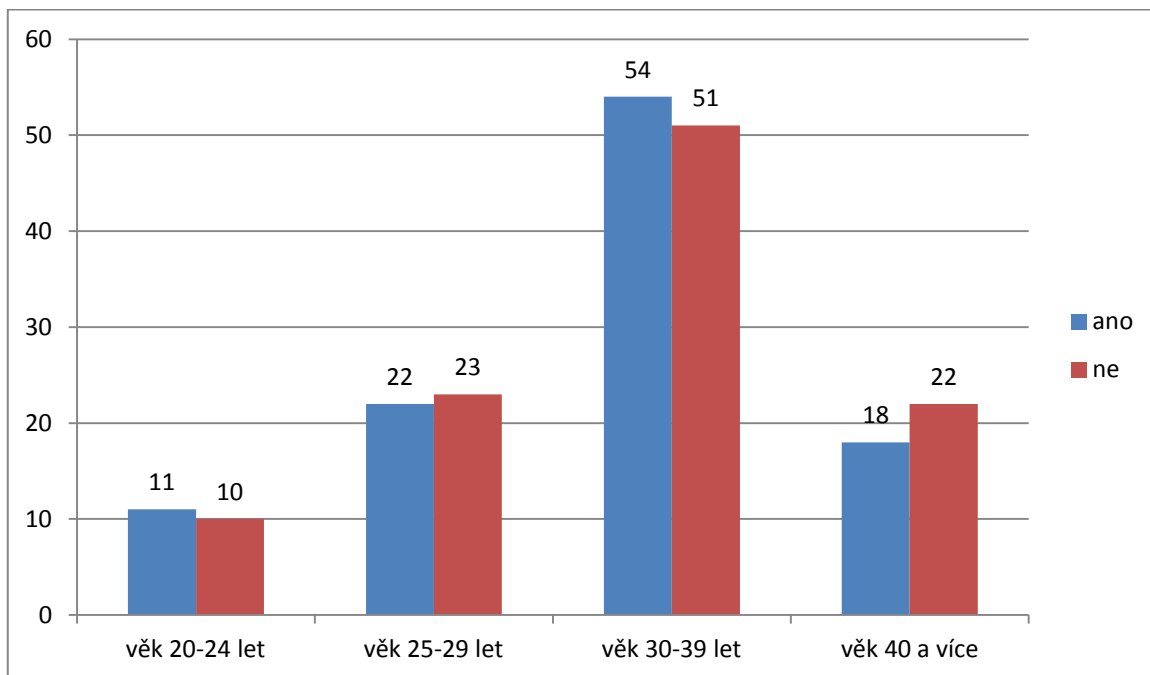
5. Kolika preventivních programů jste se účastnil za uplynulý rok? (kumulativní četnost)

Graf č. 5 Vlastní výzkum

100% (248) respondentů absolvovalo povinnou časovou dotaci 4 hodiny preventivních programů za rok. Nad rámec povinných preventivních akcí od 4 do 8 hodin se zúčastnilo 4,5% (11) účastníků ankety a nad 8 hodin 4% (10) dotázaných za uplynulý rok, z čehož se dá usoudit, že většina respondentů se účastní pouze základních 4 hodin preventivních programů, které jsou nařízeny RMO č. 53 z roku 2010.

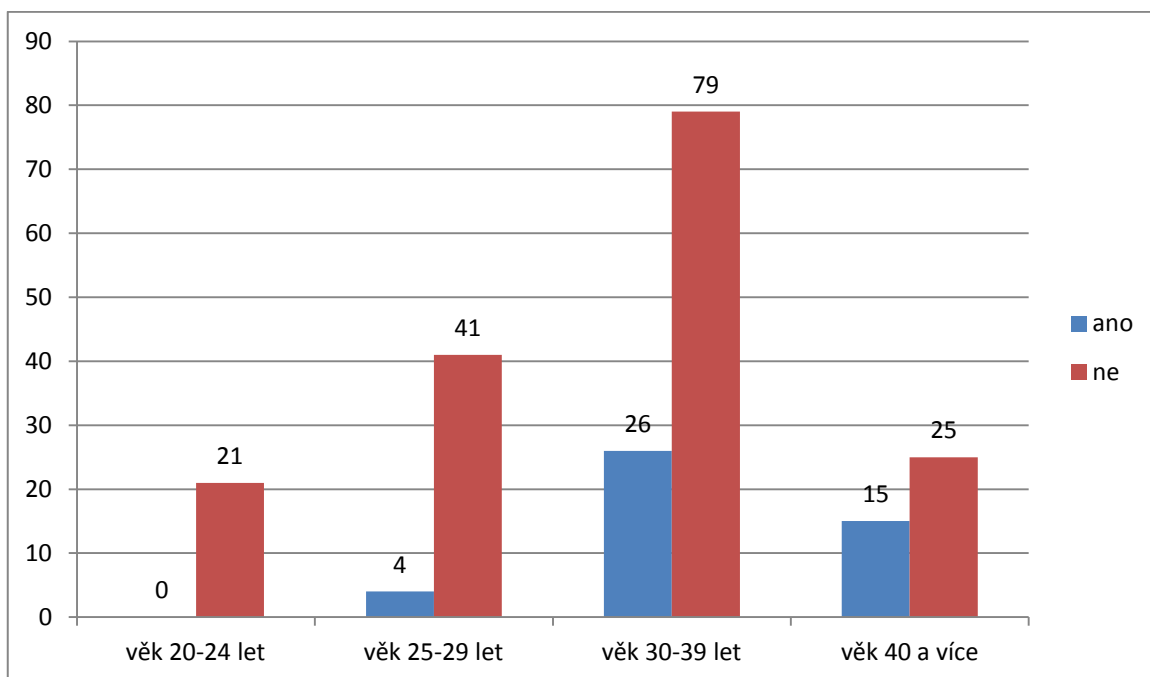
6. Jste spokojen, jak byla přednáška realizována? (kumulativní četnost)

Graf č. 6 Vlastní výzkum

Ve věkové skupině 20-24 let kladnou odpověď zvolilo 52% (11) dotázaných. 49% (22) členů věkové skupiny 25-29 let kladně hodnotily spokojenost s realizací přednášky. Respondenti z věkové skupiny 30-39 let kladně odpověděli v 51% (54) případech. Dotázaní ze skupiny 40 let a více označili kladnou odpověď v 45% (18) odpovědích. Ženy tuto otázku kladně hodnotily v 63% (19) případech. Svou spokojenost s realizací přednášek vyjádřilo 49,8% (105) respondentů z celkového počtu.

7. Ptal se někdo na Váš názor na přednášku?(kumulativní četnost)

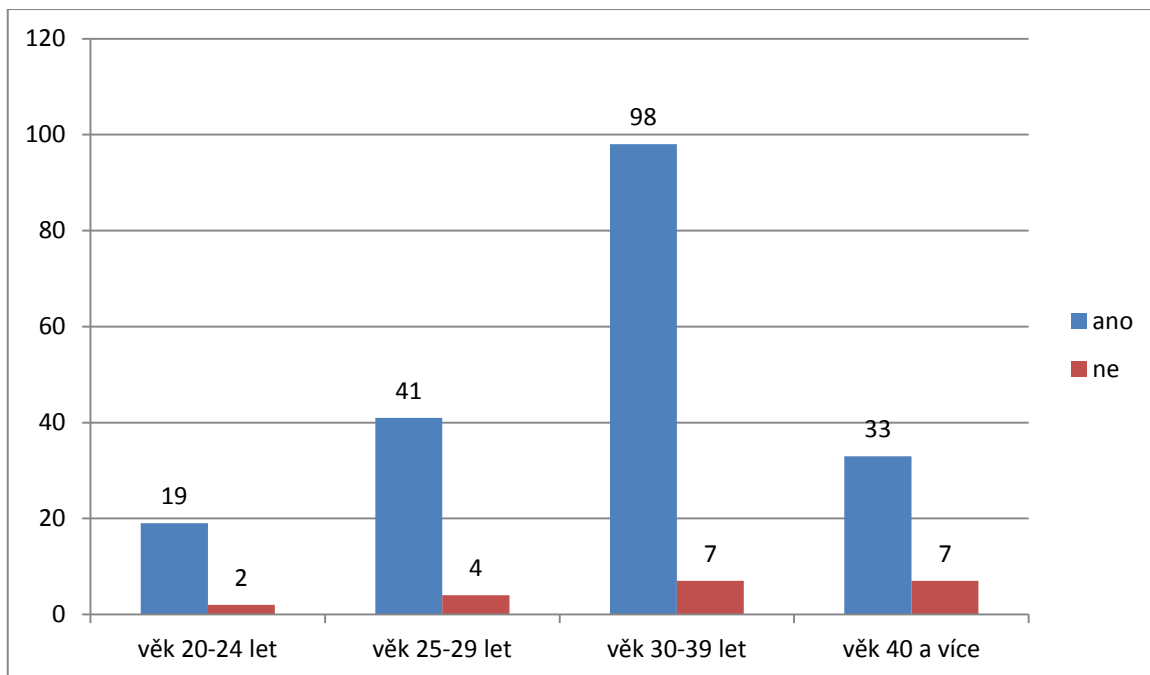
Graf č. 7 Vlastní výzkum

Ve věkové skupině 20-24 let nebyl žádná kladná odpověď. 9% (4) kladných odpovědí bylo vyznačeno u skupiny 25-29 let. Dotázaní ze skupiny 30-39 let vyznačily kladnou možnost v 24% (26) odpovědí. U členů skupiny 40 a více let bylo uvedeno 37,5 kladných odpovědí. Pouze 18% (45) dotázaných mělo možnost vyjádřit svůj názor na přínosnost přednášek. Je zajímavé, že prostor na vyjádření dostali spíše starší věkové skupiny dotázaných. Naproti tomu nejmladší věkové skupiny se na názor nikdo neptal.

8. Pokud byste měl hodnotit preventivní program (kumulativní četnost)

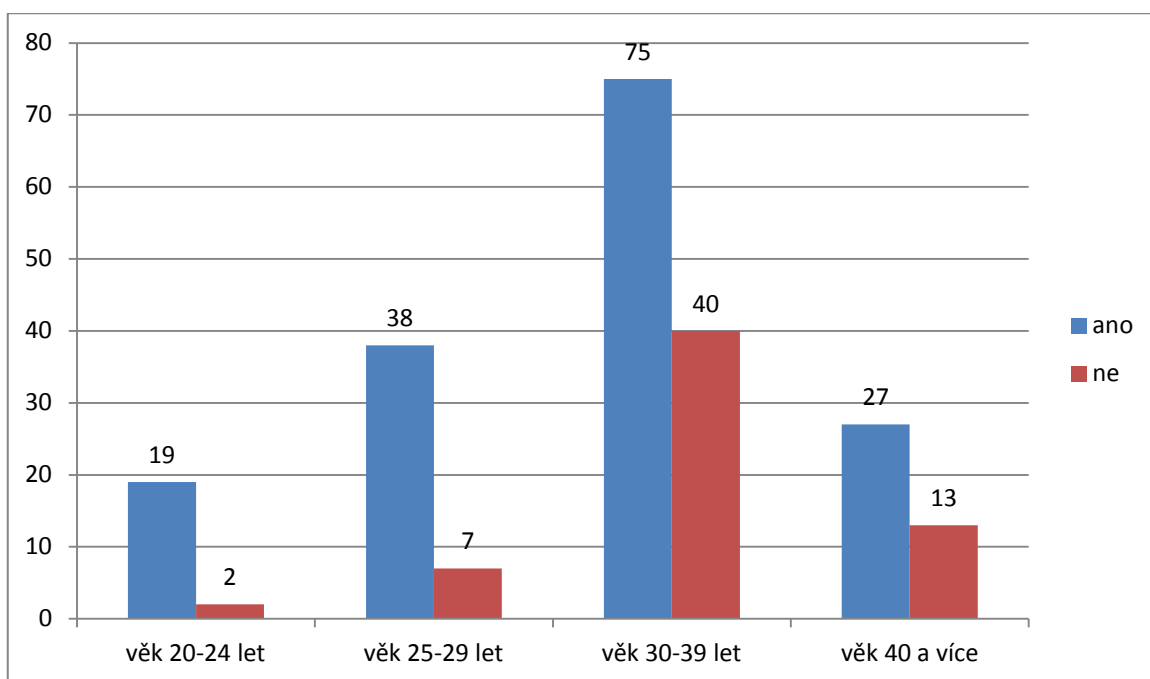
a) srozumitelný

Graf č. 8 Vlastní výzkum

U věkové skupiny 20-24 let je 90% (19) kladných odpovědí. 91% (41) dotázaných ve věkové skupině 25-29 let uvedlo kladnou odpověď. Respondenti věkové skupiny 30-39 let označily kladnou odpověď v 93% (98) případech. U věkové skupiny 40 a více let se kladně vyjádřilo 82,5% (33) dotázaných. Pro 90,5% (191) účastníků ankety se jeví preventivní program srozumitelný, z čehož lze vyvodit, že programy jsou dobře zdůvodněny a respondenti je vnímají jako smysluplné.

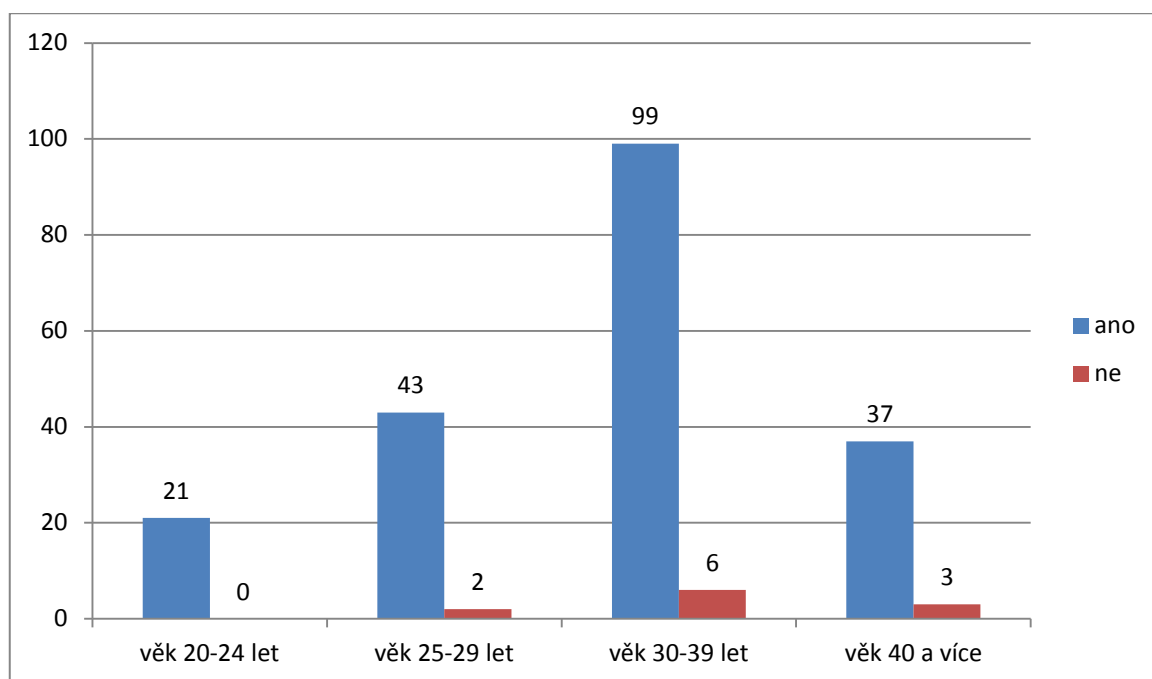
b) důležité informace

Graf č. 9 Vlastní výzkum

Pro skupinu 20-24 let jsou informace z preventivních programů důležité v 90% (19) případů. Ve skupině 25-29 let odpovědělo kladně 84% (38) z dotázaných. U vyšších věkových skupin ale můžeme pozorovat 38 % (40) respektive 32% (13) negativních odpovědí. Ženy odpovídaly v 93% (27) kladně. Za důležité informace z preventivních programů pokládá 75% (159) respondentů, z čehož vyplývá, že pro většinu dotázaných jsou tyto informace přínosné.

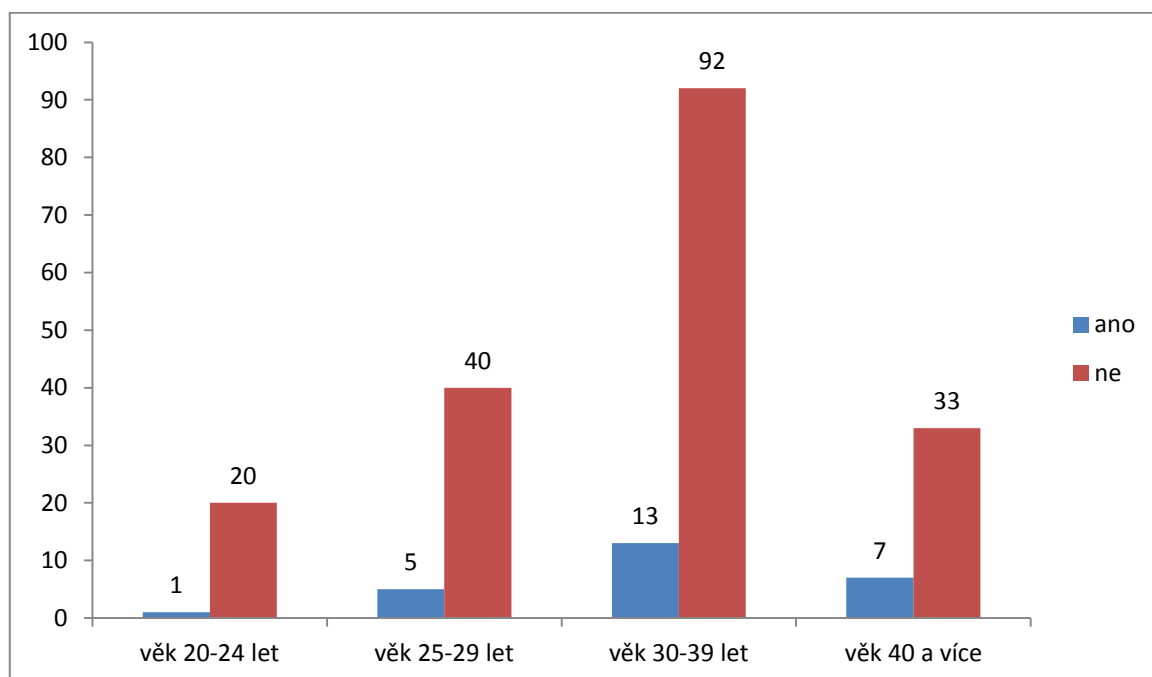
c) možnost pokládání otázek

Graf č. 10 Vlastní výzkum

Členové skupiny 20-24 let odpověděli ve 100% (21) případech kladně. U skupiny 25-29 let kladné stanovisko vyjádřilo 95,5% (43) dotázaných. 94% (99) respondentů odpovědělo kladně. U věkové skupiny 40 a více let souhlasné stanovisko vyjádřilo 92,5% (37) účastníků ankety. Ženy na tuto otázku odpověděli kladně v 83% (25) případech. Kladně hodnotilo tuto otázku téměř 95% (237) všech dotázaných, což ukazuje možnost komunikace s lektory či preventisty na dané téma a jejich aktivního zapojení se do problematiky.

9. Vyčleňuje MO na prevenci rizikového chování dostatek finančních prostředků?
(kumulativní četnost)

Graf č. 11 Vlastní výzkum

U skupiny 20-24 let se negativně vyjádřilo 95% (20) dotázaných. 89% (40) příslušníků skupiny 25-29 let vyjádřilo negativní odpověď. Ve skupině 40 a více let se odpovědělo 82,5% (33) respondentů. Ženy vyjádřili negativní odpověď v 83% (25) případech 74,5% (185) účastníků ankety uvedlo, že je nedostatečně financována prevence rizikového chování z jejich pohledu, z čehož můžeme usuzovat potřebu respondentů se vzdělávat v oblasti prevence rizikového chování.

2.3.4 Výzkumný předpoklad č. 2.

Lze předpokládat, že se respondenti kladně vyjádří k otázkám ve sledované oblasti, že preventivní programy jim pomáhají se vypořádat s náročností jejich profese a rozšiřují jejich znalosti ve vymezení pojmů rizikového chování.

V této části budou respondenti hodnotit přínos programů pro osobní vypořádání se s nároky svého zaměstnání.

Vyhodnocovací tabulka

1	2	3	4	5
rozhodně ano	ano	nemám vyhraněný názor	ne	rozhodně ne

Tabulka č. 3 Vlastní pomůcka

Procentuelní vyjádření četnosti odpovědí

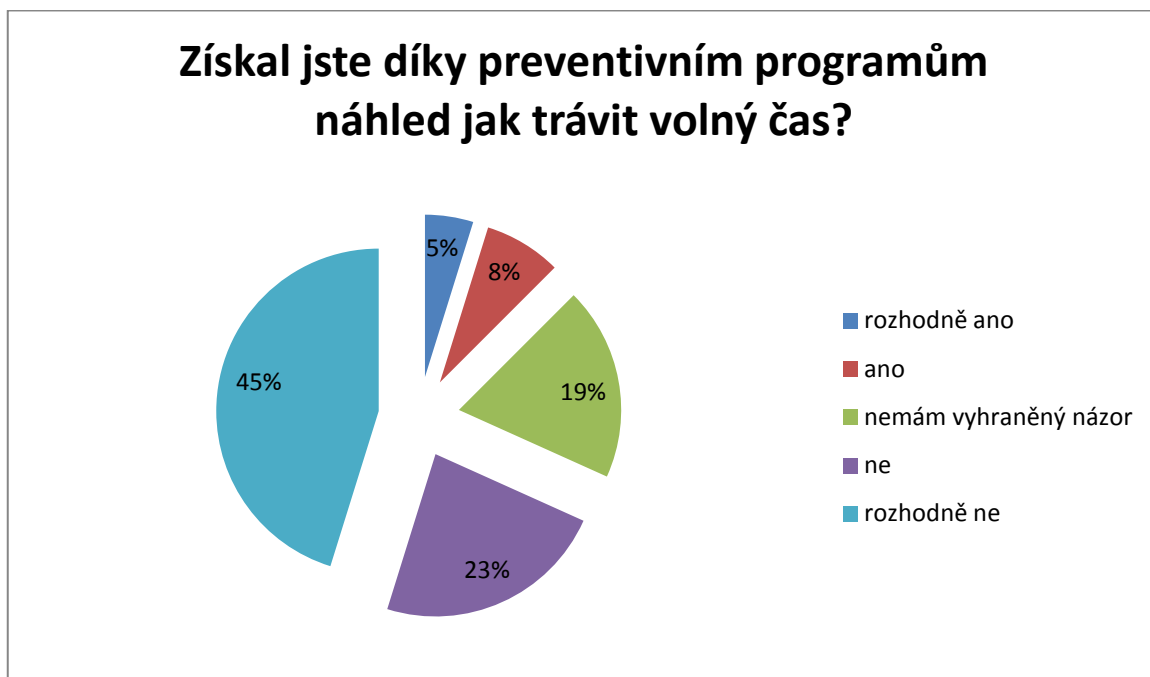
Získal jste díky preventivním programům náhled	1	2	3	4	5
jak trávit volný čas?	5	8	20	24	47
jak správně sportovat?	2	1	18	16	63
jak dodržovat zdravý životní styl?	2	8	26	18	46
jaké jsou zásady relaxace?	6	9	22	28	45
na problematiku drogové závislosti?	26	45	24	5	0
na problematiku kriminality?	13	28	22	30	7
na problematiku extremismu?	29	38	28	5	0
na problematiku korupce?	24	19	42	12	3
na problematiku ostatních forem rizikového chování?	15	42	30	13	0

Tabulka č. 4 Vlastní výzkum

Součty procent v jednom řádku tvoří 100%.

Tabulku č. 4 rozebíráme podrobněji níže.

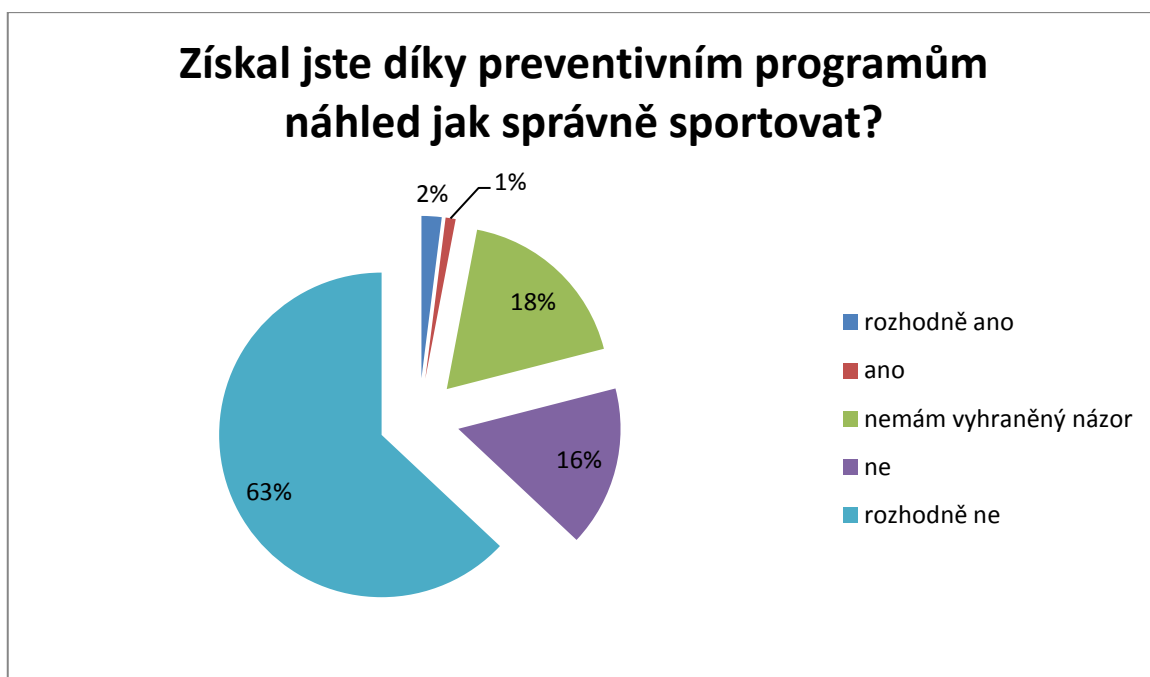
1. Získal jste díky preventivním programům náhled jak trávit volný čas?
(relativní četnost)

Graf č. 12 Vlastní výzkum

Na první otázku odpovědělo 71% (176) tazatelů záporně, tzn. „ne“ či „rozhodně ne“, z toho je patrné, že preventivní programy řešily jen velmi okrajově tuto možnost vypořádání se z náročností profese vojáka. 19% (47) respondentů nemělo vyhraněný názor a jen 13% (31) účastníků ankety se vyjádřilo kladně.

2. Získal jste díky preventivním programům náhled jak správně sportovat?
(relativní četnost)

Graf č. 13 Vlastní výzkum

63% (156) respondentů odpovědělo „rozhodně ne“ na tuto otázku a dalších 16% (41) odpovědí „ne“, naproti tomu pro kladnou odpověď se vyslovilo jen 3% (7) dotázaných. Neutrálně se vyjádřilo 18% (44) respondentů. Z toho plyne závěr, že této oblasti nebyl dán prostor v preventivních programech.

3. Získal jste díky preventivním programům náhled jak dodržovat zdravý životní styl? (relativní četnost)

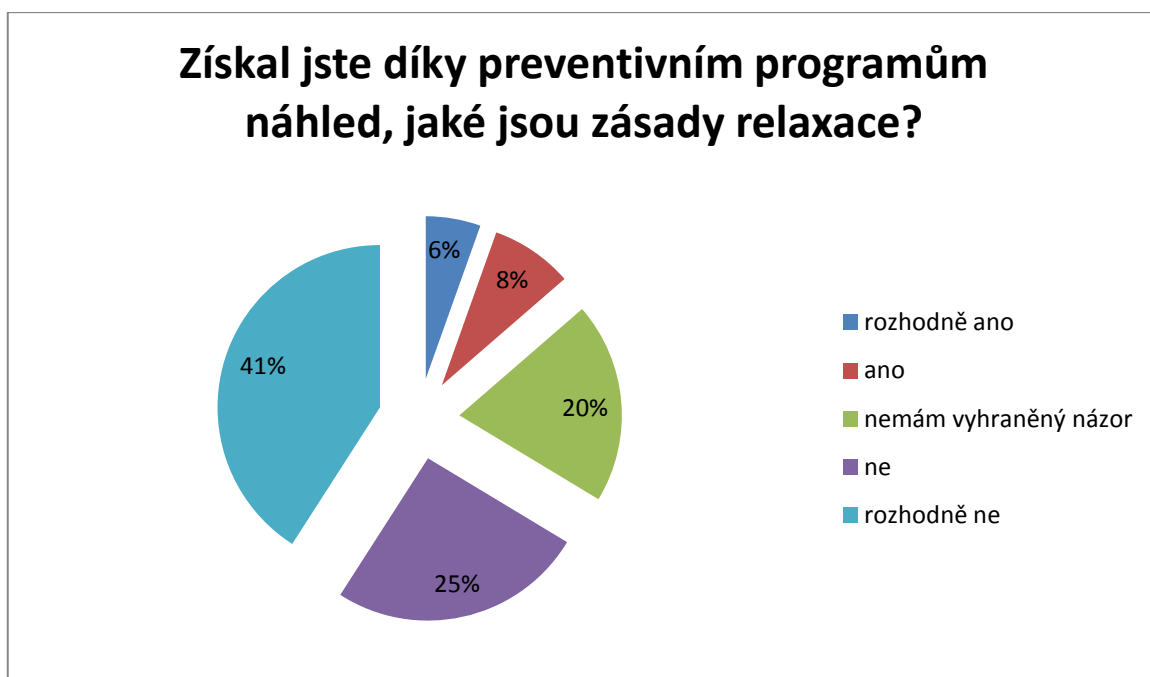

Graf č. 14 Vlastní výzkum

Na tuto otázku odpovídali respondenti převážně negativně, kdy 64% (159) dotázaných uvedlo, že preventivní programy jim nepřinášejí žádné či dostatečné informace o zdravém životním stylu. 26% (64) dotázaných nemělo vyhraněný názor na tuto otázku. Pro kladnou odpověď se rozhodlo 10% (25) účastníků ankety.

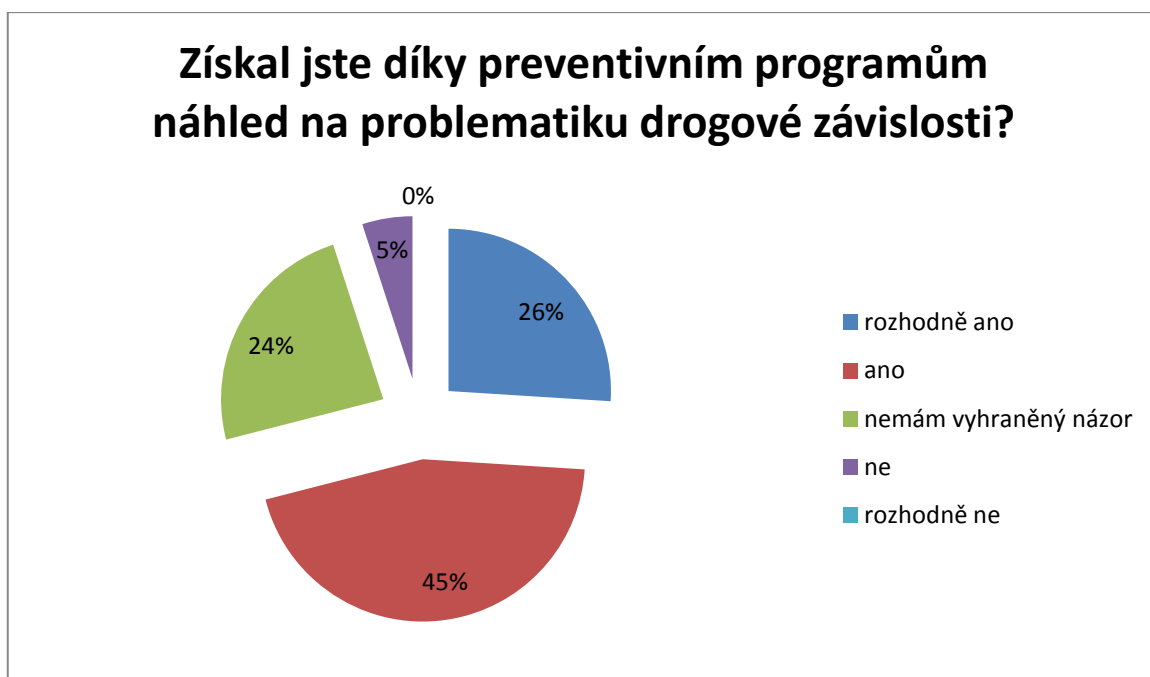
4. Získal jste díky preventivním programům náhled, jaké jsou zásady relaxace? (relativní četnost)

Graf č. 15 Vlastní výzkum

73% (181) účastníků ankety uvedlo negativní odpověď na oblast zásad relaxace, které jim mohou pomoci vypořádat se s jejich profesí. Jen 13% (32) odpovědí z celkového počtu bylo kladných. Neutrálně se vyjádřilo 20% (49) respondentů.

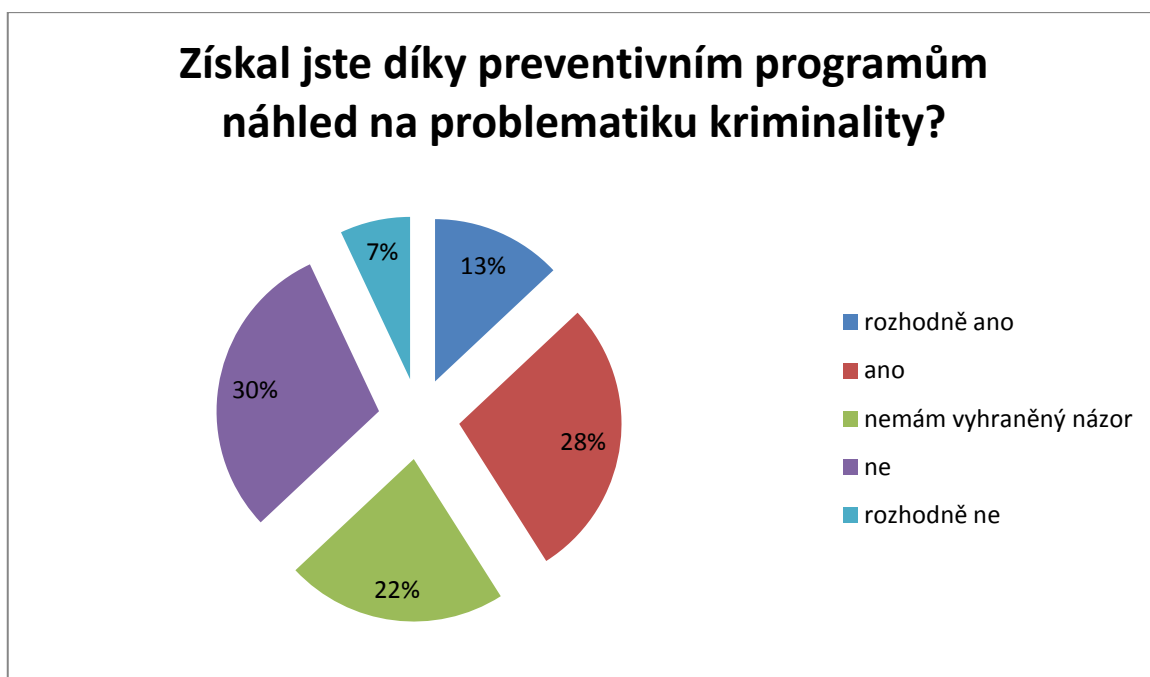
5. Získal jste díky preventivním programům náhled na problematiku drogové závislosti? (relativní četnost)

Graf č. 16 Vlastní výzkum

Kladnou odpověď volilo 71% (176) dotázaných, což značí, že tato problematika byla prezentována na dobré úrovni. Žádný z respondentů nevolil odpověď „rozhodně ne“ a pouhých 5% (12) odpovědí bylo zaznačeno volbou „ne“. 24% (59) účastníků ankety nemělo vyhraněný názor.

6. Získal jste díky preventivním programům náhled na problematiku kriminality? (relativní četnost)

Graf č. 17 Vlastní výzkum

Toto téma můžeme hodnotit jako ne zcela dobře ošetřené z hlediska preventivních programů, a to z důvodu téměř rovnocenného poměru odpovědí kladně a záporně. Kladně se vyslovilo 41% (102) respondentů a záporně 37% (92) dotázaných. 22% (54) účastníků ankety se vyjádřilo neutrálně bez vyhraněného názoru na toto téma.

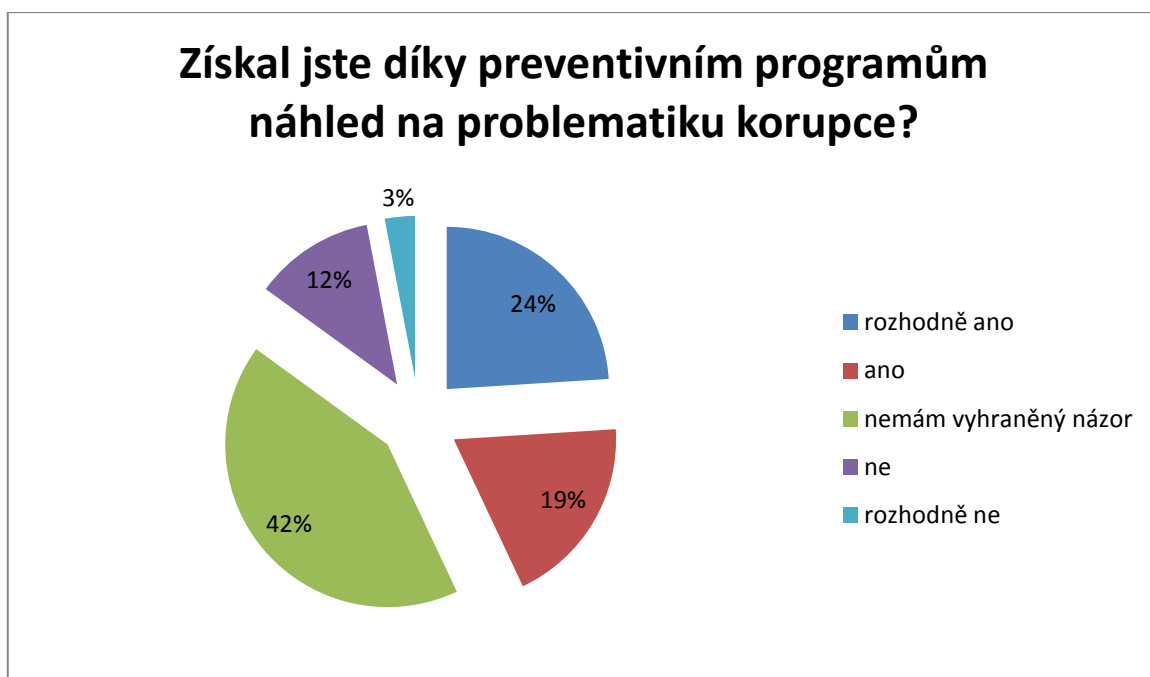
7. Získal jste díky preventivním programům náhled na problematiku extremismu? (relativní četnost)

Graf č. 18 Vlastní výzkum

Většina dotázaných, konkrétně 67% (166), hodnotila tuto otázku kladně, načež můžeme vyhodnotit toto téma za pochopené v rámci preventivních programů. 28% (69) dotázaných nemělo vyhraněný kladný či záporný názor a pouhých 5% (12) odpovědí hodnotilo tuto otázku volbou „ne“.

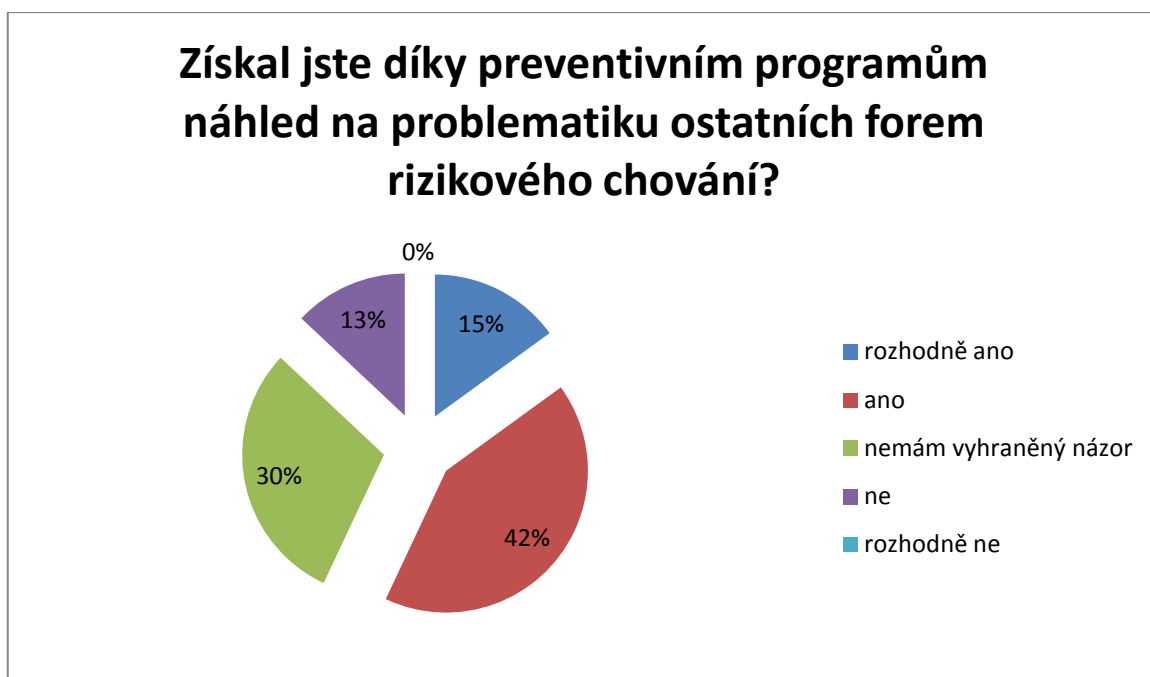
8. Získal jste díky preventivním programům náhled na problematiku korupce? (relativní četnost)

Graf č. 19 Vlastní výzkum

Nejčastější odpovědí bylo, že nemá vyhraněný názor, a to v 42% (104), tento neutrální postoj nám ukazuje ne zcela dobré pokrytí tohoto tématu v preventivních programech. Kladně byla hodnocena tato otázka v 19% (47) a 24% (59) dotázaných odpovědělo „rozhodně ano“. Záporně se vyjádřilo 15% účastníků ankety.

9. Získal jste díky preventivním programům náhled na problematiku ostatních forem rizikového chování? (relativní četnost)

Graf č. 20 Vlastní výzkum

Kladně hodnotilo tuto otázku 57% (141) dotázaných, kdy 15% (37) ji hodnotilo „rozhodně ano“, což naznačuje rezervy v možnostech preventivních programů pokrýt toto téma. 30% (74) respondentů vyjádřilo svůj nevyhraněný názor na toto téma. Záporně hodnotících bylo jen 13% (32) účastníků ankety a „rozhodně ne“ nehodnotil nikdo.

2.3.5 Shrnutí výzkumu

Z celkového počtu 248 rozeslaných dotazníků se navrátilo 85% (211) vyplněných formulářů. Proto lze hodnotit dotazníkový vzorek za přijatelný a výzkum za validní. Získané vyplněné dotazníky od žen korespondují s procentuelním obsazením celé testované skupiny, totéž můžeme uvést i u rozložení věkových skupin.

Když budeme hodnotit výzkumný předpoklad č. 1 „Lze předpokládat, že struktura a způsob prezentace či realizace preventivních programů vyhovuje nárokům respondentů.“, můžeme tento předpoklad potvrdit s výhradou.

Dotázaní odpovídali převážně kladně na otázky spokojenosti s preventivními programy, znalost osoby preventisty, srozumitelnost preventivních programů, obsažení důležitých informací a možnost pokládání otázek.

Respondenti nebyli spokojeni se spoluprací s preventisty, kde kooperaci zaznamenala jen významná část skupin staršího věku. Dalším negativním výstupem z výzkumu byla nemožnost ovlivnění témat pro preventivní programy samotnými respondenty. Realizace přednášek byla hodnocena ½ dotázaných kladně a stejně velkou skupinou negativně. Na názor na průběh a hodnotnost přednášky bylo dotázáno asi 50% členů starších věkových skupin, u mladších věkových skupin se na názor neptá nikdo. V hodnocení otázky o dostatku finančních prostředků poskytovaných AČR se většina vyjádřila negativně, můžeme z toho usuzovat potřebu respondentů po větší potřebě preventivních programů a vzdělávání se v této oblasti.

Pokud budeme hodnotit výzkumný předpoklad č. 2 „Lze předpokládat, že se respondenti kladně vyjádří k otázkám ve sledované oblasti, že preventivní programy jim pomáhají se vypořádat s náročností své profese a rozšiřují jejich znalosti ve vymezení pojmů rizikového chování.“, musíme rozlišit odpovědi respondentů na dvě části.

Když hodnotíme první část otázek, které byly zaměřeny na pomoc s vypořádáním se s nároky profese, musíme konstatovat, že na všechny položené otázky, byly zodpovězeny negativní odpovědi a to v rozmezí od 63% do 73%. Tudiž se tato část předpokladu nepotvrdila. Naproti tomu druhá část předpokladu, která byla zaměřena na rozšíření znalostí ve vymezení pojmů rizikového chování, byla obhájena a to téměř ve všech oblastech. Jen v otázce získání náhledu na problematiku kriminality byly odpovědi přibližně ve stejném počtu kladné i záporné, z toho lze vyvodit rozporuplné vědomosti či nároky u respondentů. V otázce získání náhledu na problematiku korupce byla nejčastější odpovědí „nemám vyhraněný názor“, ale v globálním hledisku byla tato oblast hodnocena kladně.

Závěr

Tato bakalářská práce měla za svůj cíl porovnat různé náhledy na vymezení pojmů a témat rizikového chování a možnosti preventivních programů nejen v obecné rovině ale i u Ministerstva obrany. Dalším cílem bylo sumarizovat normy a nařízení pro preventivní programy v AČR.

Cíle teoretické části můžeme považovat za splněné ve všech bodech, kdy nešlo jen o sumarizaci faktů z dostupné literatury, nýbrž informace byly doplněny ze zdrojů z časopisů a webových stránek.

Praktickou část jsme rozdělili do dvou etap, kdy v první etapě byly shrnuty informace k finanční podpoře boje s rizikovým chováním poskytnuté Ministerstvem obrany. Rozebrali jsme zde diferenciaci finančních prostředků na jednotlivá témata rizikového chování, jak byly čerpány. Tento cíl můžeme vyhodnotit za splněný.

Ve druhé etapě je prezentován vlastní výzkum, který se uskutečnil u vojenského útvaru 4215 Tábor, kde problematika byla konzultována s preventistou. Výzkum probíhal formou dotazníkového šetření, kterého se účastnilo 85% všech jejich zaměstnanců.

V této části se potvrdil výzkumný předpoklad č. 1 s některými výhradami, kladně byly hodnoceny otázky spokojenosti s preventivními programy, znalost osoby preventisty, srozumitelnost preventivních programů, obsažení důležitých informací a možnost pokládání otázek. Naproti tomu respondenti nebyli spokojeni se spoluprací s preventistou, kde kooperaci zaznamenala jen významná část skupin staršího věku. Dalším negativním výstupem z výzkumu byla nemožnost ovlivnění témat pro preventivní programy samotnými respondenty. Na názor o průběhu a přínosnost přednášky byla poptávána jen část dotázaných z nejstarších věkových skupin. Účastníci ankety nebyli spokojeni s výší finančních prostředků alokovaných na prevenci rizikového chování. Přikláněli se k možnosti navýšení těchto prostředků, z čehož můžeme usuzovat touhu respondentů po větší potřebě preventivních programů a vzdělávání se v této oblasti.

Pokud budeme hodnotit výzkumný předpoklad č. 2, musíme uvést, že byl potvrzen pouze v části rozšíření znalostí ve vymezení pojmů rizikového chování. Zde se kladně vyjádřili respondenti napříč všemi věkovými skupinami.

V části, kde jsme se dotazovali, zda preventivní programy pomáhají s vypořádáním se s náročností profese vojáka, se výzkumný předpoklad nepotvrdil. Otázky na zjištění stavu hodnotili respondenti vesměs negativně v rozmezí 63% - 73% napříč všemi věkovými skupinami. Byly odhaleny rezervy preventivních programů.

Celá tato práce bude poskytnuta preventistovi útvaru k jeho využití, taktéž budou poskytnuty vyplněné dotazníky k dalšímu vyhodnocení. Budou mu předložena doporučení pro bližší spolupráci s vojáky, zjištění jejich názorů, požadavků na preventivní programy. Na zváženu bude, jak zlepšit realizaci přednášek pro lepší vnímání těchto přednášek samotnými vojáky. Možnou cestou, jak toho dosáhnout je zjištění názorů od vojáků po absolvování přednášky. Další doporučením bude více se zaměřit na pomoc s vypořádáním se s nároky profese, a to například na trávení volného času, správné sportování, dodržení zdravého životního stylu, zásady relaxace, aj.

Bibliografie:

- BAŽANTOVÁ, I. *Lobbing a korupce při tvorbě veřejné politiky*. Praha, Prospektrum, 2007. ISBN 978-80-7175-144-1.
- BEER, M. D., PEREIRA, S. M., PATON, C. *Intenzivní péče v psychiatrii*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0363-7.
- BURIÁNEK, J. *Sociologie*. Praha: Fortuna, 1996. ISBN 80-7168-304-3.
- ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 80-86473-86-4.
- DANICS, Š., KAMÍN, T. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2008.
- DZIAKOVÁ, O. *Vojenská psychologie*. Praha: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-156-7.
- FÍŠER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3.
- GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 2013. ISBN 728-80-257-0807-1.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-569-1.
- KRATZ, H-J., *Mobbing jak ho rozpoznat a jak mu čelit*. Frankfurt am Main: Redline Wirtschaft, 2005. ISBN 80-7261-127-5.
- MARÁDOVÁ, E., *Prevence závislostí*. Praha: Agama, 2006. ISBN 80-86991-70-9.
- MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8.
- MIOVSKÝ, M., *Návrh doporučené struktury minimálního preventivního programu prevence rizikového chování pro základní školy*. Praha: Togga, 2012. ISBN 978-80-87258-74-3.
- NEŠPOR, K., *Hazardní hra jako nemoc*. Ostrava: Nakladatelství Aleny Krtilové, 1994.
- NEŠPOR, K., CSÉMY, L. *Alkohol drogy a vaše děti*. Praha: BESIP, 1997.
- NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-267-6.
- VAGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.
- VODÁČKOVÁ, D. *Krizová intervence*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-696-9.

Použité praneny:

BEŇO, P. *Mobbing je když....* Moderní vyučování. 2002, roč. 8., čís. 3., s. 4–5. ISSN 1211-6858

HRBATA, M. *Vojenské rozhledy*. Praha: Ministerstvo obrany, 1/2012. ISSN 1210-3292.

HRBATA, M. *Vojenské rozhledy*. Praha: Ministerstvo obrany, 2/2012. ISSN 1210-3292.

Koncepce prevence sociálně nežádoucích jevů na období let 2010 až 2014. Praha: Ministerstvo obrany, 2009.

Koncepce primárního rizikového chování personálu u Ministerstva obrany na období let 2015-2019. Praha: Ministerstvo obrany, 2014.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

RMO č. 53/2010 Prevence sociálně nežádoucích jevů. Praha: Ministerstvo obrany, 2010.

Přílohy:

Příloha č. 1 Dotazník pro vojáky z povolání

Příloha č. 1 Dotazník pro vojáky z povolání

DOTAZNÍK PRO VOJÁKY Z POVOLÁNÍ

Dobrý den,

jsem studentem Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a dotazník, který držíte v rukou je zcela ANONYMNÍ, a poslouží k mému výzkumu, který je součástí mé bakalářské práce. Tento dotazník zjišťuje, jaké jsou vaše zkušenosti s výskytem rizikového chování (dříve sociálně nežádoucí jevy) ve vašem zaměstnání, s preventivními programy realizovanými na vašem útvaru a jak Vám pomáhají se vypořádat s nároky profese a zátěží služby v ozbrojené složce.

Preventivní programy se uskutečňují organizováním konkrétních aktivit. Jejich cílem je předcházet vzniku rizikového chování (drogová závislost - alkoholová/nealkoholová, kriminalita, extremismus, korupce, ostatní – závislost na výpočetní technice, internetu, gamblerství, sázkařství, workoholismus, členství v sektách, nežádoucí sexuální chování, bossing, mobbing, diskriminace a další), minimalizovat jejich výskyt a eliminovat případné dopady jejich aktuálního výskytu v rezortu Ministerstva obrany.

Prosím Vás o pravdivé vyplnění všech otázek v dotazníku.

A)

1. Pohlaví muž žena
2. Věk 20 – 24 let 25-29 let 30-39 let 40 a více let

B)

1. Jste celkově spokojeni s preventivními programy, které jste absolvoval?
ANO/NE
2. Znáte preventistu na Vašem útvaru?
ANO/NE
3. Spolupracujete s preventisty v rámci realizace preventivních programů?
ANO/NE
4. Máte možnost ovlivnit zaměření témat a provedení preventivních programů?
ANO/NE
5. Kolika hodin preventivních programů jste se účastnil za uplynulý rok? _____
6. Jste spokojen, jak bylo přednášení realizováno?
ANO/NE
7. Ptal se někdo na Váš názor na přednášku?
ANO/NE
8. Pokud byste měl hodnotit preventivní program
  - d) srozumitelný ANO/NE
  - e) důležité informace ANO/NE
  - f) možnost pokládání otázek ANO/NE

9. Vyčleňuje MO na prevenci rizikového chování dostatek finančních prostředků?

ANO/NE

C) (na škále vyznačte Vaši odpověď)

1. Získal jste díky preventivním programům náhled jak trávit volný čas?

(rozhodně ano) 1 – 2 – 3 – 4 – 5 (rozhodně ne)

2. Získal jste díky preventivním programům náhled jak správně sportovat?

(rozhodně ano) 1 – 2 – 3 – 4 – 5 (rozhodně ne)

3. Získal jste díky preventivním programům náhled jak dodržovat zdravý životní styl?

(rozhodně ano) 1 – 2 – 3 – 4 – 5 (rozhodně ne)

4. Získal jste díky preventivním programům náhled, jaké jsou zásady relaxace?

(rozhodně ano) 1 – 2 – 3 – 4 – 5 (rozhodně ne)

5. Získal jste díky preventivním programům náhled na problematiku drogové závislosti?

(rozhodně ano) 1 – 2 – 3 – 4 – 5 (rozhodně ne)

6. Získal jste díky preventivním programům náhled na problematiku kriminality?

(rozhodně ano) 1 – 2 – 3 – 4 – 5 (rozhodně ne)

7. Získal jste díky preventivním programům náhled na problematiku extremismu?

(rozhodně ano) 1 – 2 – 3 – 4 – 5 (rozhodně ne)

8. Získal jste díky preventivním programům náhled na problematiku korupce?

(rozhodně ano) 1 – 2 – 3 – 4 – 5 (rozhodně ne)

9. Získal jste díky preventivním programům náhled na problematiku ostatních forem rizikového chování?

(rozhodně ano) 1 – 2 – 3 – 4 – 5 (rozhodně ne)